V „Tednu demokratičnega tiska“ od 1. do 9. t. m. naj vsak čitatelj pridobi vsaj enega novega naročnika na „PRIMORSKI DNEVNIK“!

PRIMORSKI DNEVNIK

GLASILO OSVOBODILNE FRONTE SVOBODNEGA TRŽAŠKEGA OZEMLJA

UREDNIŠTVO IN UPRAVA trg GOLDONI 1, I. NAD.
Telefoni: Uredništvo 93-806 in 93-808 — Uprava 93-807
Rokopisi se ne vračajo.
OGLASI pri Upravi od 8.30 do 12 in od 15 do 18 - Tel. 93-807
CENE OGLASOV: Za vsak mm višine v širini enega stolpca: trgovski 40 lir, finančni in pravni 60 lir, osmrtnice 70 lir.
NAROČNINA
Cona A: mesečna 240, četrtletna 700, polletna 1300, celoletna 2400 lir; Cona B: 144, 414, 792, 1440 jugolir; FLRJ: 55, 165, 330, 650 din.
Čekovni račun na ime «Ljudska založba»: Trst 11-5156; Reka 45-301; Ljubljana «Primorski dnevnik» — uprava 60-4045-34.

Leto III - Cena 10 lir - 6 jugolir - 2.50 din | TRST sreda, 5. novembra 1947 | Poštnina plačana v gotovini Spedizione in abbon. postale | Štev. 738

Tavanje

Kakor kokoš v hiši so se zmedli te dni tržaški šovinisti in novi fašisti. Kakor grde sanje se jim zdita ti dve povojni leti, kajti silno, presilno jih je treščil ob tla dogodek, od katerega so še vedno v nekakšni omotici in ki se mu pravi: poraz. Še vedno se ne morejo znajti in zdi se jim, da je z njimi v zmedi celo človeštvo. Celo demokristjani, za katere trdijo, da so najrealnejši in najtreznejši med njimi in ki so smatrali, da morajo svojim somišljenikom za drugi, tretji in četrti november povedati nekaj načelnega, nekaj vzpodbudnega, kar bi pokazalo cilj in smoter, program in način za njegovo dosego, so zapisali v svojem jutranjem dnevnem glasilu:

«Človeštvo še tipa v črni temi, ki jo je zapustila vojna, kakor da bi bilo izgubilo oči za vedno: išče in ne vidi; prosi ravnotežja, ki mu ga človeške oblasti ne morejo dati.» (2. t. m.).

Tema, mrak, brezpotje, zmeda. In kot logična posledica: tavanje.

Drugi zopet — iz njihovega tabora — padajo v znanem popoldnevniku v očitno histerijo:

«Ne bomo več čakali ne pet dni, pa tudi ne pol stoletja — mogoče prej kot bi si kdo mislil, bomo zopet postali državljani naše republike.»

Tavanje in histerija... In vse to pomešano s solzavo sentimentalnostjo o obrambi najbolj italijanskega Trsta, ki so ga zadnje čase proglasili celo za dvakrat «italianissimega». To jim je bila baza za mobilizacijo Tržačanov, ki naj bi tri dni slavili začetek italijanske okupacije mesta, ki je pomenila zanj začetek konca. Toda stara je že in priskutna in obravljena ta pesem. Tudi največjega potrpežljivca že bolijo ušesa od zvokov te lajne, ki je že dobri dve leti v zakupu anglo-ameriških imperialistov.

Zato je bilo takoj jasno, da se Tržačani niti drugega niti tretjega in ne četrtega novembra ne bodo odzvali na tako skrbno in dolgo pripravljano manifestacijo in da ne bodo hodili pretakat solza ne na molo San Carlo in v Redipulje niti na Veliki trg.

In res, že včeraj so začeli stokati, da je bila «cerimonia povera» in da ni bila «decoro, ma avvilimento», «poniževalno in žalostno je to poudarjati, kajti preveč je sovražnih oči, ki nas gledajo...» itd., itd. In pozivajo odgovorne, da se «pobrigajo» (glej «Messaggero Veneto»).

A odgovorni tavajo «kot bi bili izgubili oči za vedno: iščejo in ne vidijo...»

Da. Ne vidijo, ker so bili hlapci italijanskega, sedaj pa popolni sužnji ameriškega imperializma; ker hočejo nazaj, ker lažejo, ker zavajajo, ker so hinavci in licemerci, ker pravijo črnemu belo in narobe; ker hujskajo na zločine, potem pa pretakajo nad njimi krokodilske solze, da bi nato zločince zopet prikrito zagovarjali.

Ljudstvo pa se ne da varati, sentimentalnost je varljiv temelj za politične programe in nima s trdo vsakodnevno realnostjo nobenega opravka. Ljudstvo hoče vedeti, kam ga vodijo, hoče jasnega programa, hoče natančno poznati cilje, za katere se je treba boriti. Ono se ne zgane zaradi gradov v oblakih, v katere še otroci več ne verjamejo. Ljudstvo noče, da bi ga vodili histeriki, licemerci in lažnivci.

Kar pa ljudstvo najbolj sovraži, je — tavanje.

Ljudstvo hoče jasen, stvaren in konkreten program. Ono se hoče boriti za realne in dosegljive cilje. In slednjič: poznati hoče način in sredstva za dosego teh ciljev.

Vsega tega pa mu novi fašisti in hlapci imperialistov ne morejo dati.

To mu na STO-ju nudi danes edino Slovansko italijanska antifašistična unija. In prav zato postaja SIAU vsak dan bolj izraz teženj vsega prebivalstva na STO-ju. Zato sega območje njenih pristašev daleč številko sto tisoč vpisanih članov, tudi med tiste, ki so v teh zadnjih treh dneh dokazali, da nočejo več — tavati.

S. L.

PRED GLAVNO SKUPŠČINO ZDRUŽENIH NARODOV

Obsodba vojnohujskaške propagande

Izjave Višinskega - Glede kolonij je zopet deloval volivni stroj ZDA - Vprašanje beguncev pred gospodarkim in socialnim svetom

Lake Success, 4. — Glavna skupščina OZN je soglasno odobrila resolucijo, ki so jo skupno predložile Francija, Avstralija in Kanada, in ki obsoja vojnohujskaško propagando ter poziva vlade vseh držav članic OZN, naj z vsemi sredstvi pospešujejo prijateljske odnose med narodi, ki naj slonijo na načelih ustanovne listine OZN.

Po glasovanju je sovjetski delegat Višinski izjavil, da predstavlja resolucija samo polovičen ukrep, ker ne omenja držav, kjer je te vrste propaganda bolj močna. Kljub temu, je dejal, da je sovjetska delegacija glasovala za resolucijo, ker ta obsoja vojnohujskaško propagando v vseh oblikah in ta obsodba predstavlja enega glavnih ciljev, ki si jih je delegacija postavila.

Skupščina je nato zavrnila predlog za ustanovitev trajne komisije, ki bi proučevala poročila iz avtonomnih ozemelj in ki bi izdajala priporočila glede upravljanja kolonij. Isto tako je glavna skupščina sklenila, da kolonialne države niso dolžne dajati poročil o svoji politični delavnosti na neavtonomnih ozemljih, ki jih one upravljajo. — Iz tega sklepa je razvidno, da hočejo kolonialne države še nadalje izkoriščati tamkajšnje ljudstvo.

S 30 glasovi proti 8 je glavna skupščina nadalje sklenila, naj se življenjski pogoji domačega prebivalstva v kolonijah vzporedijo z življenjskim standardom, ki obstoji v tem kolonijam bližnjih samostojnih državah. S tem glasovanjem je glavna skupščina zavrnila predlog komisije za varstvo, ki je zahtevala, naj bodo življenjski pogoji ljudstva v kolonijah enaki onim, ki jih uživa prebivalstvo v domovini.

Egiptska, iraška in libanonska delegacija so predložile socialni komisiji OZN skupen predlog za rešitev begunskega vprašanja. Gospodarsko socialnemu svetu priporočajo, naj takoj skliče mednarodno konferenco za rešitev tega vprašanja. Sovjetska delegacija je podpirala ta predlog. Vse države, članice OZN se pozivajo, naj ne dajo v nadalje nobene pomoči in zaščite osebam in organizacijam, ki pod krinko človekoljubja pospešujejo razne naselitve ter pri tem motijo prijateljske odnose med posameznimi državami.

Marshallov načrt in atomska diplomacija

Washington, 4. — Ameriško zunanje ministrstvo bo v petek predložilo komisiji za proračun predlog za izvršitev Marshallovega načrta. V glavnih potezah bo ameriška vlada zahtevala od kongresa vsoto 6 ali 7 milijard dolarjev poleg zneska 642 milijonov dolarjev, ki je predviden kot začasna nujna pomoč Franciji in Italiji ter poleg zneska 400 milijonov dolarjev za nujne potrebe v zasedbenih conah.

S 6 ali 7 milijardami dolarjev namerava financirati gospodarsko obnovo v letu 1948, medtem ko predvideva celoten načrt pomoč do koncem leta 1951, tj. dotlej, ko bi 16 držav lahko zvišalo svojo proizvodnjo in doseglo s tem ravnovesje med dohodki in izdatki. Nadalje bo ameriška vlada zahtevala od kongresa izglasovanje kredita 3 milijard dolarjev za okrepitev valut 16 držav.

Zunanje ministrstvo je izdalo 62 strani dolgo poročilo, v katerem pod naslovom «Naša sedanja zunanja politika»

Drugi del obširnega poročila se bavi z nesoglasjem med Sovjetsko zvezo in ZD A glede stališča o atomski energiji. — ZDA namerno zamolčijo, da so Nemci v Sovjetski zvezi uničili vso industrijo in vse gospodarske naprave, medtem ko so ostale ZDA nedotaknjene. V vprašanju atomske bombe zadostuje izjava bivšega zunanjega ministra Byrnesa, ki je priznal, da je svetoval Trumanu proizvodnjo atomskih bomb v odgovor na sovjetsko politiko. Iz tega razloga gojj SZ opravičeno pomisleke v lojalnost ZDA.

Maršal Tito sprejel nadškofa iz Yorka

Beograd, 4. — Nadškof iz Yorka Garbett je imel včeraj razgovor z maršalom Titom in tudi s srbskim patriarhom Gavrilom.

Danes je iz Beograda odpotoval v Prago, od koder bo nadaljeval pot v Veliko Britanijo, da se udeleži poroke kneginje Elizabete.

General Balganin imenovan za maršala ZSSR

Moskva, 3. — Prezidij vrhovnega sovjeta ZSSR je odredil povišanje armadnega generala Bulganina v čin maršala Sovjetske zveze. Kot priznanje za njegove zasluge v domovinski vojni in v povojni dobi.

Volitve v Italiji bodo marca 1948

Rim, 4. — Na današnji seji vlade je notranji minister Scelba poročal, da je obvestil komisijo konstituante, da ima vlada namen izvesti prihodnje politične volitve prvo nedeljo v marcu 1948. V ogib dolgotrajnemu razpravljanju glede novega volivnega zakona ne bo vlada vztrajala na svojem novem osnutku, marveč bo privolila, da se volitve izvedejo na podlagi dosedanjega volivnega zakona.

CREMONA. — Zaradi velikega deževja je reka Pad prestopila brege. Zato so morali na raznih krajih prekiniti promet.

Proslava padlih na Poljskem

Varšava, 4. — *Po vsej Poljski so proslavili spomin na padle v osvobodilni vojni. Vsi listi so objavili spominske članke. List «Robotnik» piše med drugim: «Skupna oporoka milijonov Poljakov, Rusov, Britancev, Čehoslovakov, Francozov in Jugoslovanov, ki so padli v zadnji vojni, je tudi oporoka partizanov in članov odporniškega gibanja. Sedaj, ko so imperialistične sile povečale svoje vojnohujskašlo delo, ko ameriški kapitalisti želijo novih vojnih dobičkov, se moramo okleniti te oporoke in dokončati borbo proti fašizmu in imperializmu.*

SOFIJA. — Ministrski svet je izdelal osnutek zakona, ki predvideva, da preide ves avtomobilski in avtobusni promet v državne roke. Za oskrbo prog bodo pristojne državne železnice.

POLJSKO LJUDSTVO OBNAVLJA

svojo domovino uspešneje, kakor so mislili Mikolajczyk in agenti tujega imperializma

Bivši voditelj poljske kmečke stranke Stanislav Mikolajczyk je pred dnevi zbežal v Anglijo. Njegov beg ni presenetil nikogar. Pot, po kateri gre poljsko ljudstvo, razvoj demokracije na Poljskem, konec izdajalcev v drugi državah so Mikolajczyku svetovali beg. Kot agent tujih sovražnikov Poljske, kot general brez vojske se je Mikolajczyk leta 1945, ko je poljsko ljudstvo napelo vse sile za obnovo svoje domovine, pokazal kot služabnika inozemstva.

Poljska reakcija je skušala spremeniti njegovo stranko v oporišče proti Poljski. Teroristična organizacija «Narodove Sili Zbrojne» je postala organizacija, ki bi morala izvesti načrte Mikolajczyka in ostalih protidržavnih elementov, ki se jim je posrečilo zavzeti odgovorna mesta v stranki. Ti elementi so po navodilih tujih sovražnikov Poljske zastavili vse sile in obrekovali demokratično vlado, ko se je ta borila proti oviram pri obnovi. Skušali so preprečiti ustanovitev demokratičnega bloka. Govorili so, da bo Mikolajczykova stranka lahko rešila vprašanje obnove s tem, da se bo naslonila na pomoč zapada. Ko je Mikolajczyk odklonil udeležbo pri volitvah skupno z drugimi štirimi strankami, je Andersovo fašistično glasilo «Beli orel» pisalo, da je bilo to «veliko dejanje».

Mikolajczyk je kot zvesti hlapec zapada protestiral na dan volitev pri predstavnikih nekaterih tujih držav v Varšavi «proti načinu izvajanja volitev» in «je zaprosil za zaščito», medtem ko je več sto tujih novinarjev lahko videlo in ugotovilo popolno svobodo pri demokratičnih volitvah.

V številnih procesih proti sovražnikom Poljske v zadnjih mesecih je bilo izrečeno Mikolajczykovo ime in tudi nekaterih njegovih ožjih sodelavcev. Pokazala se je tudi tesna zveza med terorističnimi skupinami in Mikolajczykovo stranko. Zaradi tega je nastal spor med člani glavnega odbora, ki so se izrekli proti Mikolajczykovi politiki. Ta del voditeljev je spoznal, da Mikolajczyk polagoma pretvarja kmečko stranko v vohunsko organizacijo, v stranko, ki služi interesom sovražnikov poljskega ljudstva.

Poljsko ljudstvo danes pridno obnavlja svojo domovino in mnogo uspešneje, kakor so mislili Mikolajczyk in drugi agenti tujega imperializma. Ob pomoči Sovjetske zveze ter drugih slovanskih in demokratičnih držav veruje poljsko ljudstvo v svojo bodočnost, v svojo varnost in v skorajšnjo vstajenje iz vojnih ruševin.

Trst ali Benetke?

Borba za avstrijski promet

V tržaških gospodarskih krogih je zbudila živo pozornost napoved dunajskega tiska, da bo 60 članov «Avstrijskega znanstvenega društva za proučevanje prometa» ob koncu oktobra obiskalo Benetke, da bi si ogledali pristaniške naprave v beneški luki in proučili možnosti za usmeritev avstrijskega prometa skozi to pristanišče. Dunajski strokovni list «Verkehr» je celo dodal, da je za avstrijski tranzit prikladnejša beneška luka kakor ostale luke na Jadranu (reci: Trst in Reka).

Po najnovejših vesteh je bil ta obisk odpovedan, in sicer «iz valutnih razlogov». Vemo, da v zadnjem času večina evropskih držav omejuje potovanja v tujino prav iz valutnih razlogov. Vsako takšno potovanje je treba plačati z nabavo tujega denarja; toda bolj je verjetno, da je bil ta obisk odpovedan tudi iz drugih, tj. mednarodno-političnih razlogov.

Pri vsem tem ostane odprto vprašanje beneške konkurence Trstu v Avstriji. Benečani, stoletni nasprotniki tržaške luke, so posebno čas italijanske uprave v Trstu izkoristili za utrditev svojih postojank v Avstriji. Avstrija je v glavnem ostala zvesta Trstu, ker je vedno gojila tiho upanje, da si bo v Trstu priborila neke posebne pravice, kakor svobodno cono ali celo lastno mornarico. Potrebovala je tudi mineralna olja iz tržaških čistilnic.

Benečani so obnovili akcijo za pozivitev tranzita iz Avstrije. Z ameriškim kapitalom bi radi povečali svoje čistilnice, ki naj bi se preskrbovale s surovinami iz angloameriških vrelec na Bližnjem vzhodu, v Arabiji, Perziji in Iraku. Iz beneških zalog petroleja naj bi zalagali tudi Srednjo Evropo, predvsem Avstrijo. Benečani se trudijo, da bi privlekli tudi struje tujskega prometa Bližnji vzhod — Srednja Evropa.

Avstrijski referent na IV. znanstvenem tednu za mednarodni promet na Dunaju je poudaril potrebo, da si Avstrija zagotovi za svoj uvoz in izvoz vsa «južna» pristanišča, predvsem Trst, Benetke in Reko. Glavna luka za Avstrijo na jugu naj bi bil Trst, vendar Reka in Benetke nudijo za promet določenih vrst blaga prednosti, ki jih mora Avstrija izkoristiti. Referent poudarja tudi potrebo po zvezah z Benetkami in to s poudarkom, ki ni bil doslej v navadi pri Avstrijcih. Učinki beneške propagande, ki je zlasti oživela po nedavnem «pristaniškem sestanku» v Benetkah, so pač na dlani.

Če so Benečani že v času, ko je bil Trst pod italijansko upravo, izkoristili vsako priliko, da bi privabili v Benetke čim več prometa iz Avstrije in Bavarske in to po progi Trbiž-Benetke, je jasno, da bodo nadaljevali s to taktiko toliko bolj zdaj, ko je Trst svobodnejši. Razlika med relacijami Trbiž-Trst (168 km) in Trbiž-Benetke 222 km, Trbiž-Mestre celo samo 210) ni tako velika, da bi mogla ugodno vplivati na razvoj v prid Trsta. Poleg tega je bil vozni red vlakov že v času italijanske zasedbe Trsta tako krojen, da so bile potniške zveze med Trbižem in Benetkami neprimerno boljše kakor s Trstom.

Iz tega lahko izvajamo zaključek, da je sedanja prometna politika STO-ja, ki je v bistvu ostala v italijanskih rokah in teži za tem, da ves promet iz Srednje Evrope spravi na pontebsko progo, povsem škodljiva gospodarstvu Trsta, in sicer prav iz razloga, ker je ta proga pod vplivom Benetk oziroma Italije.

Zlato za Avstrijo

Pariz, 4. — Zunanje ministrstvo poroča, da so 4. novembra podpisali v imenu ZDA, Velike Britanije, Francije in Avstrije dogovor, ki priznova Avstriji pravico do deleža pri razdelitvi zlata, ki so ga odnesli nacisti. Komisija za povračilo zlata je sporočila, da je za Avstrijo rezervirala 26.187 kg zlata v vrednosti 3 milijard in 109 milijonov frankov.

Obnovitev trgovinskih pogajanj med ZSSR in Anglijo

London, 4. — List «Daily Herald» poroča, da bo minister za trgovino Harold Wilson v tem tednu odpotoval v Moskvo, kjer bo nadaljeval trgovinska pogajanja.

Trgovinski dogovor med ČSR in Madžarsko

Budimpešta, 4. — V Budimpešti so podpisali trgovinski dogovor med ČSR in Madžarsko. Gre za zamenjavo blaga v vrednosti 28 milijonov dolarjev. ČSR bo izvozila v Madžarsko 130.000 ton premoga, 10 tisoč ton celuloze, čevlje, les, usnje itd. Madžarska bo izvažala prašiče, električne žarnice in druge izdelke.

Ob ostavki slovaških komisarjev

Praga, 4. — Predsedstvo slovaškega narodnega sveta je sprejelo ostavko določenega števila komisarjev sveta. Danes se bo v Pragi sestala ljudska fronta Čehov in Slovakov, da preuči položaj na Slovaškem. V zvezi z ostavko slovaških komisarjev, ki jo je zahteval kongres predstavnikov tovarniških odborov, piše list «Hlas práce», da je treba dati svetu komisarjev novo širšo podlago in mora postati izraz teženj vsega ljudstva.

Proces proti De Vecchiju

Rim, 4. — Jutri bo posebno sodišče v Rimu sodilo grofa De Vecchija, ki je bil med kvadrumviri ob pohodu na Rim. Sodili ga bodo v odsotnosti, ker je zbežal v Južno Ameriko.

Splošna stavka v Varese

Varese, 4. — Delavska zbornica za Varese in pokrajino je proglasila splošno stavko kot protest zaradi odpustitve delavcev.

Javni tožilec zahteva strogo kazen na Maniuja

Bukarešta, 4. — Na današnji razpravi proti Maniuju in tovarišem je govoril javni tožilec. Poudaril je, da je razprava na podlagi izpovedbe prič in obtožencev dokazala popolno krivdo Maniuja in njegovih tovarišev, da so organizirali zaroto proti državi, da so se v svojem delovanju opirali na imperialistične kroge ZDA in Anglije, s pomočjo katerih so pripravljali državni udar.

Maniu posebej je vodil potom Buzestija pogajanja v ameriškima vohunoma, ustanovil politično ilegalno organizacijo in z voditeljem ameriške vojaške misije razpravljal o ustanovitvi nacionalno-caranistične vlade v inozemstvu. Maniu je iskal pri angleškem predstavniku pomoč, da bi spravil v inozemstvo še ostale svoje sodelavce, medtem ko je doma pripravljal z oboroženimi strankarskimi edinicami državljansko vojno ter s pomočjo uradnikov zunanjega ministrstva organiziral krajo državnih tajnih listin, katere je nato izročil angleški in ameriški misiji. Končno je organiziral zločinsko propagando proti demokratičnim vladam Romunije in Sovjetske zveze ter njihovih prijateljev in stendencioznimi vestmi hotel povzročiti angleško-ameriško intervencijo.

Bivši podpredsednik caranistične stranke Mihalace, ki je svoječasno povzročil usmrtitve delavcev v velikih industrijskih podjetjih, je izdelal vojaški načrt caranističnih band z angleško-ameriško pomočjo ter je vodil vohunsko službo proti državi. Tajnik caranistične stranke Penescu je bil najvažnejši sodelavec v zaroti ter je v glavnem pritegnil v zarotniške vrste oficirje. Obtoženi Lazar je poleg drugih zločinstev vodil Maniujeve bande, Buzesti, Serdice in uradniki zunanjega ministrstva so ukradli, oziroma prepisali važne tajne listine zunanjega ministrstva in jih po naročilu Maniuja dali angleško-ameriškim vohunom.

Javni tožilec je ugotovil, da so vsi obtoženci izvršili zločinstvo veleizdaje potom zarote in vohunstva, ter je zahteval strogo kazen. Za njim so govorili branilci in je pričakovati, že danes sodbo.

TRIDESET LET VELIKEGA OKTOBRA

GESLA CENTRALNEGA KOMITEJA

Vsezvezne komunistične partije (boljševikov) ob 30-letnici Velike oktobrske revolucije

Moskva, 3. — Tass prenaša parole Centralnega komiteja Vsezvezne komunistične partije (boljševikov) ob trideseti obletnici Velike oktobrske revolucije. Gesla se glase:

1. Živela trideseta obletnica Velike oktobrske socialistične revolucije!

2. Pozdrav narodom, ki se bore za zmago demokracije in socializma!

3. Živelo sodelovanje narodov v borbi za trden mir!

4. Delovno ljudstvo vseh držav! Razkrinkavajte podpihovalce nove vojne! Stojte na braniku miru!

5. Bratski pozdrav slovanskim narodom, ki so osvobojeni izpod jarma nemških zasužnjevalcev! Živelo neporušljivo prijateljstvo slovanskih narodov!

6. Delovno ljudstvo Sovjetske zveze! Sovjetska oblast je zbrala narode in narodnosti naše države v enotno bratsko zvezo! Krepite neporušljivo prijateljstvo narodov ZSSR!

7. Živela Sovjetska zveza — zanesljivi steber miru in varnosti, svobode in neodvisnosti narodov!

8. Živela Sovjetska armada — armada osvoboditeljica, ki je častno branila svobodo in neodvisnost naše domovine!

9. Vojaki in mornarji, seržanti in vodniki! Oficirji, generali in admirali sovjetske armade in mornarice! Neumorno izpopolnjujte svojo vojaško spretnost, utrjujte moč oboroženih sil sovjetske države!

10. Živeli sovjetski graničarji, budni čuvarji meja naše domovine!

11. Živeli heroji Sovjetske zveze in heroji socialistične vojne — najboljši sinovi in hčere naše velike domovine!

12. Delavci, kmetje in inteligenca Sovjetske zveze! Naprej k novim uspehom v borbi za izvršitev in prekoračenje povojnega plana!

13. Živeli delavci in delavke, inženirji in tehniki podjetij, ki so pred rokom izvršili plan druge povojne petletke!

14. Delavci in delavke, inženirji in tehniki premogovne industrije! Dajmo državi več premoga! Pospešimo tempo proizvodnje premoga!

15. Delavci in delavke, inženirji in tehniki industrije nafte! Pospešite tempo proizvodnje in predelave nafte! Obvladujte čim hitreje nova najdišča! Cim več proizvodov nafte za industrijo, kmetijstvo in promet!

16. Delavci in delavske, inženirji in tehniki črne in barvne metalurgije! Vsestransko povečujte proizvodnjo surovega železa, jekla, litega železa in barvnih kovin!

17. Delavci in delavke, inženirji in tehniki električnih central! Puščajte čim hitreje v obrat nove energetične sile! Neprestano preskrbujte z električno energijo narodno gospodarstvo države!

18. Delavci in delavke inženirji in tehniki podjetij za izdelavo strojev! Neprestano povečujte proizvodnjo strojev! Oskrbujte našo industrijo, kmetijstvo in transport z napredno tehniko!

19. Delavci in delavke, inženirji in tehniki avtomobilske industrije! Obvladujte čim hitreje proizvodnjo novih tipov strojev! Več avtomobilov državi!

20. Delavci in delavke, inženirji in tehniki kemične industrije! Povečujte proizvodnjo kemičnih produktov za narodno gospodarstvo države!

21. Delavci in delavke, inženirji in tehniki ladjedelstva! Gradite hitreje nove ladje! Izboljšujte tehniko ladjedelstva! Ustvarimo močno mornarico sovjetske države!

22. Delavci in delavke, inženirji in tehniki-graditelji! Cim hitreje obnavljajte in izgrajujte nova industrijska podjetja, stanovanja in kulturne ustanove! Trudite se za visoko kvaliteto gradbenih del!

23. Delavci in delavke, inženirji in tehniki industrije gradbenega materiala! Cim več cementa, opeke, stekla, strešnega in drugega materiala za izgraditev v povojni petletki!

24. Delavci in delavke, inženirji in tehniki gozdne industrije! Vsestransko povečavajte pripravo in izvoz gradbenega lesa! Zagotavljajte narodnemu gospodarstvu gradbeni material!

25. Delavci in delavke, inženirji in tehniki lahke industrije! Več tkanine, obutve, obleke, trikotaže in drugega blaga za prebivalstvo! Cim večja izbira in boljša kvaliteta proizvodnje!

26. Delavci in delavke, inženirji in tehniki živilske industrije za predelavo mesa, mleka in rib! Povečavajte proizvodnjo sladkorja, surovega masla, mesnih in mlečnih proizvodov, predelavo rib in ostalih živil! Izboljšujte kvaliteto proizvodnje!

27. Delavci lokalne industrije in proizvajalnih zadrug! Cim več industrijskega blaga, predmetov za domačo porabo in lokalnih surovin! Izboljšujte preskrbo delovnih ljudi z življenjskimi potrebščinami!

28. Delavci in delavke, inženirji in tehniki mestnega gospodarstva in gradnje stanovanj! Cim bolj razvijajte delavnost pri urejevanju mest in delavskih naselij! Pospešujte tempo in izboljšujte kvaliteto gradnje stanovanj!

29. Sovjetski železničarji! Pospešujte tempo obnove in izgradnje železniških prog! Povečujte tovore in pospešujte promet vagonov, povečujte ugodnosti potnikov! Zagotavljajte neprikinjeni promet v zimski dobi!

30. Delavci pomorske in rečne plovbe! Cim hitreje pošiljajte blago narodnemu gospodarstvu države! Borite se za primerno izvajanje popravil ladij v zimski dobi!

31. Živeli kolhozniki in kolhoznice, delavci strojno-traktorskih postaj in sovhozov, kmetijski strokovnjaki, ki so častno izvršili svoje obveznosti dane vladi!

32. Kolhozniki in kolhoznice, kmetje in kmetice, delavci in delavke strojno-traktorskih postaj in sovhozov, kmetijski strokovnjaki! Povečajte število uspehov, doseženih v dveh letih! Borite se za nadaljnji dvig kmetijstva!

33. Kolhozniki in kolhoznice! Vsestransko povečujte družbeno bogastvo kolhozov! Utrjujte delovno disciplino! Iznad vsega spoštujte statut kmetijskega artela — osnovni zakon kolhoznega življenja!

34. Kolhozniki in kolhoznice, kmetje in kmetice, delavci in delavke sovhozov, zobotehniki in veterinarji! Pospešujte produktivnost živinoreje, povečujte priraslek živine! Cim več mleka, surovega masla, mesa in drugih proizvodov prebivalstvu!

35. Delavci sovjetske trgovine, zadrug, družbene prehrane! Razširjajte kulturno sovjetsko trgovino v mestu in na vasi! Izboljšujte preskrbo sovjetskih potrošnikov!

36. Uslužbenci državnih ustanov! Izboljšujte delo sovjetskega aparata, krepite državno disciplino, bodite pazljivi do zahtev in potreb delovnih ljudi!

37. Delavci sovjetske znanosti! Bogatite znanost in tehniko z novimi raziskovanji, izumi in iznajdbami! Hodite smelo po poti novatorstva! Odločno uvajajte znanstvena odkritja v proizvodnji!

38. Delavci na polju književnosti, umetnosti in kinematografije! Ustvarjajte visočoidejna umetniška dela, dostojna velike dobe!

39. Učitelji in učiteljice, delavci ljudskega prosvetljevanja! Zboljšujte kvaliteto pouka! Vzgajajte mlado pokolenje v duhu samopožrtvovalne ljubezni do domovine! Pripravljajte aktivne in neomajne borce za zmago komunizma!

40. Posvetimo občeljudsko skrb invalidom domovinske vojne in družinam herojskih borcev, ki so položili svoja življenja za svobodo in neodvisnost naše domovine!

41. Sovjetski sindikati! Cim bolj razvijajte socialistično tekmovanje za izvršitev in prekoračenje povojne petletke! Širite izkušnje novatorjev proizvodnje! Neumorno skrbite za povečanje ravni materialnega in kulturnega življenja delavcev in uslužbencev!

42. Živele žene ZSSR — velika sila sovjetske družbe — aktivne udeleženke političnega, gospodarskega in kulturnega življenja naše države!

43. Sovjetski mladinci in mladinke! Obvladujte napredno tehniko, znanost in kulturo! Bodite marljivi in smeli, spretni, da obvladate vse težkoče! Delajte samopožrtvovalno za blaginjo naše domovine!

44. Učenci sovjetske šole! Neumorno obvladujte pouk, pripravljajte se, da postanete marljivi borci za delo Lenina-Stalina!

45. Komunisti in komsomolci! Bodite v prvih vrstah borcev za nov močan dvig gospodarstva in kulture naše domovine, za nadaljnjo utrditev moči sovjetske države!

46. Živela močna Sovjetska zveza, trdni steber prijateljstva, sreče in slave narodov naše domovine!

47. Živela velika Partija boljševikov, Partija Lenina-Stalina, v borbah prekaljena avantgarda sovjetskega ljudstva, inspirator in organizator naših zmag!

48. Pod zastavo Lenina, pod vodstvom Stalina naprej k zmagi komunizma!

Centralni komite Vsezvezne komunistične partije (boljševikov).

Kmetje, delavci in delovna inteligenca!

Pripravljajmo se za proslavo 30. obletnice velike oktobrske socialistične revolucije!

Francija na razpotju

Pariz, novembra — Sleherni Parižan se danes sprašuje, kaj se bo v kratkem zgodilo. Težko je točno opredeliti, kakšno smer bodo v kratkem zavzeli dogodki, toda vsakdo čuti, da je Francija na važnem in odločilnem razpotju.

Glede izidov upravnih volitev trdi general De Gaulle, da «se vsak dan bolj vidi, da separatisti (tako naziva on komuniste) nimajo nič značilnega za francosko stranko, pač pa da so poverjeniki tuje diktature.»

Ta način pisanja nima na sebi nič novega. Že drugi so pred njim govorili isto in so za svojo politiko, ki jo je obsodil ves svet, postavili kot temelj protikomunistično borbo.

Zgodovina nas uči, da se v podobnih primerih vedno začenja z antikomunistično borbo in se hoče končno priti do uničenja demokratičnih ustanov. Da pa ne bi pri tem prestrašili ljudstva in njegovih organizacij, delajo to previdno in počasi.

Generalu De Gaulleu pa se zelo mudi. Njemu se bolj mudi kakor se je mudilo Hitlerju in Mussoliniju. Uničiti hoče komunistično stranko in hkrati državo, vlado in stranke, ki so njen odraz. «Razpustiti je treba narodno skupščino», zatrjuje De Gaulle. Država ne služi več, ustavo je treba menjati, stranke so propadle, razpustiti je treba parlament in dati vso oblast generalu De Gaulleu.

Evo, kaj nudi Franciji mož, ki ga je pred tremi leti vse francosko ljudstvo pozdravilo kot rešitelja. Evo, kaj je postal mož, ki se je zaljubil v Trumanove teorije ali v dolarje, ki jih je obljubil Marshall, mož, ki je leta 1944. prezirljivo odgovoril na prisrčna Rooseveltova vabila. Sedanji položaj zahteva združitev vseh demokratičnih sil. Zavedajoč se nevarnosti in svoje dolžnosti je Splošna konfederacija dela pozvala na združitev vse demokratične sile dežele. Konfederacija je ugotovila, da vodstvo socialistične stranke, ki je v raznih krajih dovolilo pri zadnjih volitvah najbolj škandalozno sodelovanje s kandidati RPP, skuša sedaj organizirati koncentracijo sil, ki spominjajo na protikomunistično križarsko vojno. Ta stranka poziva namreč stranke kentruma in desnice na sodelovanje.

Splošna konfederacija dela je dala navodila za ustanovitev organizmov v obrambo republike in poziva vse republikance v tovarnah in podjetjih, naj se združijo v obrambo demokratičnih in sindikalnih svobočin in v obrambo republike.

Nezadovoljstvo, ki ga je ustvarila porazna Ramadierova politika, zaupanje, ki so ga reakcionarne sile stavile v generala De Gaulla, sta omogočila dvomljiv volivni uspeh pétainistom, bivšim kolaboracionistom in drugih, ki so se zbrali okrog RPF. Enotnost in združitev ljudskih delovnih sil pa bo odpravila nevarnost vojaške diktature, ki grozi Franciji.

OBIŠČITE RAZSTAVO DEMOKRATIČNEGA TISKA STO-ja!

Naši igralci za naše pravice

Vojaški upravi

Trst

Člani Slovenskega narodnega gledališča v Trstu, zbrani na sestanku Slovensko-italijanske antifašistične unije, odločno protestirajo zoper sramotenje naše kulture, kakršno izvajajo neofašistični nasilniki v Trstu, od katerih so mnogi prišli šele nedavno v te kraje, medtem ko živijo Slovenci trinajst stoletij tu na svojih tleh;

obsojajo sramotne in nizkotne izbruhe protislovanske narodne mržnje, kakršna se je pojavila nedavno na tržaški razstavi zoper jugoslovanske knjige, zoper našo besedo in zoper sliko predsednika Federativne ljudske republike Jugoslavije, čigar junaško vodstvo narodno-osvobodilne borbe je pospešilo padec fašizma in nacizma in prineslo svobodo narodom tega ozemlja, vštevši Italijane;

pozivajo odgovorne oblasti, da zabranijo v bodoče take zločinske izbruhe narodnega sovraštva na tem važnem stikališču med slovanskim in latinskim svetom;

zahtevajo, da priznajo odgovorne oblasti Slovencem in Hrvatom STO-ja popolno enakopravnost in dvojezičnost v uradih in v javnih ustanovah STO-ja, kakor določa mirovna pogodba;

ugovarjajo zoper dosedanje zapostavljanje slovenskega in hrvatskega jezika na tem ozemlju in opozarjajo Organizacijo združenih narodov na krivice, ki se godijo Slovencem in Hrvatom na STO-ju.

Smrt fašizmu - svoboda narodu!

Člani
Slovenskega narodnega gledališča
v Trstu.

Dve meri tudi v šolstvu

Včeraj zjutraj so dijaki italijanskih šol sicer prišli v svoje razrede, niso pa imeli pouka. Podpirani od profesorjev in z dovoljenjem šolske oblasti so šli domov, oziroma na ulice češ, ker je na ta dan praznik po vsej Italiji, mora biti tudi v Trstu.

ZVU seveda ni ničesar ukrenila in je zamižala na obe očesi. Ko so stavkali za mnogo bolj pravično stvar slovenski dijaki, pa je bil ogenj v strehi in ZVU se je znesla nad profesorji ter jih mnogo odpustila.

No, pa saj se poznamo gospoda. Pregovor pravi: Povej mi s kom hodiš, pa ti bom povedal, kaj si! Ljudje, ki se razumejo, pravijo, da je v pregovorih mnogo resnice.

Aretacija antifašistov v Nabrežini

V ponedeljek 3. t. m. bi moral biti v Nabrežini v prostorih ASIŽZ ožji sestanek staršev šoloobveznih otrok. Na tem sestanku so hoteli imenovati roditeljski svet za Nabrežino, torej niso imeli namena obravnavati prav nič političnega. Kakor za časa nemške okupacije pa so se našli v Nabrežini nekateri ljudje — Slovenci — ki vohunijo in škodijo lastnemu ljudstvu. Obvestili so o sestanku policijo, ki je aretirala naslednje antifašiste: tov. Starino Zoro, Perica Hamleta, Grudna Anakleta, Pertota Ludvika, Caharijo Anico, Pertot Maria in Pertota Marijana, ki doslej še niso bili izpuščeni.

V kratkem se bo vršil v kinodvorani s privoljenjem oblasti sestanek, na katerega vabimo starše, da se ga polnoštevilno udeleže.

Sestanek tržaške visokošolske zveze

100% povišanje visokošolskih taks, ki jih je ZVU uvedla za vpis na tržaško univerzo, je onemogočilo mnogim študentom vpis na univerzo. Zato je glavni svet tržaške visokošolske zveze sklical za četrtek 6. novembra skupščino članov, ki se bo vršila ob 19. uri v gostilni Rajčevič, drevored Sanzio št. 12.

TRŽAŠKI DNEVNIK

Ob Santinovih misijonih

Naše ljudstvo si je samo priborilo pravico do slovenščine in ne sprejema miloščine od fašističnega škofa Santina

Po cerkuških misijonih v italijanščini so smatrali tržaški cerkveni krogi za primerno, da jih uprizore tudi v slovenščini.

Kaj je privedlo škofa Santina do tega, da je kar naenkrat tako naklonjen Slovencem in da jim nudi celo v šestih mestnih cerkvah pobožnosti in misijone v slovenskem jeziku?

Vprašamo se, ali je mogoče, da je fašistični in Slovencem vedno tako sovražni škof v resnici spremenil svoje staro sovraštvo do vsega, kar je slovenskega. Da je tržaški škof Santin, ki je slovenskemu ljudstvu prizadejal toliko gorja, ki je na primer prepovedal semeniščnikom v Kopru celo zasebne razgovore v slovenščini, ki je mirno gledal, kako so fašisti preganjali, mučili in zapirali zavedne Slovence, tisti škof, ki je pregnal prav iz teh tržaških cerkva, kjer se danes vrše slovenski misijoni, slovensko besedo, da je danes naš prijatelj?

Istočasno ko daje škof Santin svoje «nepristranske» izjave o ljubezni, ki jo goji do Slovencev, in zatrjuje, da so mu Slovenci enako pri srcu kot Italijani, je podpornik onih, ki razbijajo naše kulturne krožke in domove, ki ubijajo slovenske in italijanske demokrate, ki govore in pišejo, da «scateneremo un'ondata di irredentismo come non si è mai visto in Europa». Se nedavno tega pa je skušal z raznimi poslanicami vplivati celo na mirovno konferenco, da bi bil Trst priključen Italiji in s tem padel v novo gospodarsko politično in kulturno suženjstvo.

Popolnoma jasno je, da škofa Santina ni pripeljala do tega koraka njegova verska vnema in še manj njegova ljubezen do slovenskega naroda. Do tega koraka ga je privedlo spoznanje, da je med demokratičnimi tržaškimi množicami in zlasti med slovenskimi katoličani izgubil sleherni vpliv in spoštovanje in da so se te množice z vso ljubeznijo oklenile svoje edine zaščitnice SIAU. Ta korak je napravil škof Santin končno zaradi tega, ker je bil k temu prisiljen. Ljudska fronta je danes v Trstu tako močna organizacija, da je bila celo tržaška kurija prisiljena dati Slovencem neke koncesije v upanju, da bodo dobili od kakšne naivne ovčice pri volitvah kak glas. Toda škof Santin ne računa s tem, da je slovensko ljudstvo po njegovi zaslugi pretrpelo preveč, da bi šlo na take limanice.

Dejstvo, da se je udeležilo tako malo ljudi teh misijonov, ni zasluga protiverske propagande, ki jo vodi po njihovih trditvah SIAU, ampak je krivo edinole protiversko delovanje škofa Santina, ki izrablja vero v politične namene. Prihodnje leto ne bo na misijonih niti toliko kot letos, ker ljudje znajo ločiti zrno od plevela. Znajo pa tudi presojati in pravilno ocenjevati politični položaj na STO-ju in čigav prijatelj je škof z vsem višjim klerom.

Versko svobodo pa mora zagotoviti ljudskim množicam edino le demokratična Ljudstva fronta. Če je danes dovoljena v cerkvah slovenščina, je to predvsem zasluga borbe našega ljudstva v pretekli vojni. Slovenski narod se je v celoti strnil okoli Osvobodilne fronte, ki mu jamči ne le njegovo narodni in gospodarski obstoj, temveč mu po svojem demokratičnem programu jamči tudi svobodo vesti, kar jim je toliko let branil fašizem in škof Santin.

ČEŽARJI

Za otvoritev tedna demokratičnega tiska smo v naši vasi pripravili na treh stojnicah lepo urejeno razstavo knjig. Na predvečer smo imeli množični sestanek, na katerem smo se pogovorili o važnosti tiska in kulture. Že prvi dan smo razprodali za 4500 lir knjig. Mali zvezki Poljudno znanstvene knjižnice so bili vsi prodani, enako mladinske knjige, poezije S. Gregorčiča in še nekaj večjih del. Od vseh razstavljenih knjig jih je bilo prodanih nad 70%.

Mali umetniki v Škednju

V nedeljo popoldne so priredili rojanski pionirji v Škednju spevoigro v treh dejanjih «Kraljica palčkov».

Priznati moramo, da so se pionirji za naše razmere, kjer se morajo boriti še s težavami svojega jezika, kar dobro odrezali. Mnogo požrtvovalnosti in truda je bilo treba, da so mogli tako dovršeno recitirati, za kar gre zasluga predvsem požrtvovalnemu učiteljstvu. Le tu pa tam je bilo opaziti negotovost v naglasu, ali pa je bil naglas napačno postavljen.

Tudi petje je bilo dobro, le pri zboru palčkov bi bil morda boljši malo bolj živahen tempo in še malo več vaje, da se doseže še boljša ubranost. Otroci so nastopali sigurno in brez oklevanja. Tudi inscenacija je bila dobra in je ugajala polni dvorani občinstva, med katerim je prevladoval drobni svet. Naj bodo rojanski pionirji za vzgled onim iz drugih okrajev, da bodo tudi drugod šli na delo in pokazali potem svoje uspehe.

Naše socialno skrbstvo

Tov. Križmančič je že na ustanovnem kongresu SIAU-je za STO podal kratko sliko o socialnem skrbstvu pri nas. Številke, ki nam jih je takrat navedel, so jasen dokaz, da naše ljudstvo ni pozabilo vojnih sirot, vdov in invalidov, pa tudi ne otrok delovnega ljudstva, ki je storilo zanje zelo mnogo, čeprav so mu delali ovire pri tem delu celo tisti, ki bi mu morali pomagati ali celo sami poskrbeti za pomoči potrebne.

Na socialnem polju so bile zelo delovne naše žene, zlasti one včlanjene v ASIŽZ, ki jim je izdatno priskočilo na pomoč ljudstvo v Sloveniji, katero je podprlo počitniške kolonije. Lansko leto so naše organizacije v partizanskem tednu pripravile 4000 zavojev za partizane in nabrale pol milijona v denarju. V tednu za otroka je bilo nabranih drugih 300.000 lir.

Za pogrebne stroške škedenjskih žrtev je zbralo ljudstvo v zelo kratkem času 200.000 lir in v 24 urah so naše žene in dekleta splele preko 350 vencev, za katere so šle same v gozd nabirat zelenje. Poleg tega je bilo zbranih še 500.000 lir za škedenjske žrtve.

Skrbstvo za otroke je organiziralo že 1946. leta številne poletne kolonije, v katerih je bilo sprejetih 5829 otrok. V istem času so naši nasprotniki z vsemi mogočimi podporami in organizacijami poslali na letovanje samo 750 otrok.

Za lansko božičnico je bilo razdeljenih 11.000 zavojev in 7500 nakazil za nakup blaga. Samo v denarju je bilo zbranih za božičnico 4.000.000 lir, poleg oblek in igrač v vrednosti preko enega milijona. V tem delu je izdatno pomagal tudi Rdeči križ za STO, ki je bil ustanovljen še za časa partizanskih borb in si je od takrat stekel ogromne zasluge na socialnem polju.

S pomočjo socialnega skrbstva je bilo mogoče ustanoviti v Portorožu sirotišnico, kjer je našlo stalno zavetišče 140 sirot. Tam jim učitelji nadomestujejo brate in starše, ki so jih izgubili v osvobodilni borbi.

Naše požrtvovalne žene in ASIŽZ niso nikoli pozabile antifašističnih političnih pripornikov niti ne ranjenih v bolnici. Enim in drugim so nudile materialno in moralno pomoč in so samo v bolnici napravile preko 500 obiskov.

Tudi letos je bilo 3500 otrok v kolonijah, ki jih je organiziralo naše socialno skrbstvo in Rdeči križ. V teh kolonijah so složno skupno živeli slovenski in italijanski otroci. Tako naše ljudstvo tudi na področju socialnega skrbstva utrjuje bratstvo med slovenskim in italijanskim prebivalstvom v Trstu in skrbi za utrditev svetovnega miru.

ŠKANDAL JAVNIH DEL

Tudi z likerji in najemninami so podkupovali angloameriške oficirje

Včeraj sta se začeli zopet dve razpravi proti novi skupini gradbenikov, ki so zapleteni v škandal javnih del. Vsi obtoženci so na svobodi, ker so položili večmilijonske kavcije. Med njimi sta tudi dve osebi, ki sta tesno povezani z ameriškim kapitalom.

Na prvi razpravi, ki ji predseduje major Reakes, se zagovarjajo gradbeniki Mazzacurati, Lanari, Sereni, Schwarz, Lionetti in Breitner. Branijo jih pa odvetniki: Annoscia, Jona, Turola, Poillucci, Giannini, Ferrero in Cavalieri. Ker včeraj še ni bilo v Trstu tožilca kap. Marcuccija, je predsednik sodišča razpravo odgodil na danes zjutraj ob pol desetih.

Medtem pa se je začela in redno vršila v drugi dvorani razprava proti ostalim gradbenikom. Tej predseduje major Bayliss. Tu se zagovarjajo gradbeniki Svagelj, Mahne in Panfili, lesni trgovec Toros, dalje Anglež Donald Bewan, ki je skušal vtihotapiti v Anglijo angleške funte, last bivšega majorja Squirea. Zadnji obtoženec pa je ameriški državljan Griffith. Na jutranji razpravi, je tožilec kap. Robieson poklical obtežilno pričo kap. Veco, ki je zaslišal vse obtožence. Na popoldanski razpravi, se je g. Panfili, ki ima pokvarjene noge, pripeljal na razpravo z rešilnim avtomobilom in je nato ves čas ležal na nosilnicah. Iz izjav, ki jih je dal obtoženec na zasliševanju, je razvidno, da je dajal majorju Squireu darove. Obtoženec sam to delno priznava, vendar trdi, da je dal samo zaboje likerjev. Zanika pa, da bi dajal denar. Prav tako je plačeval najemnino Luzzatijevi za Squirejevo sobo, kajti ta častnik je na vsak način vztrajal, da mu jo plačuje obtoženec. Vse to pa skuša obtoženec opravičevati, trdeč, da je moral tako delati, sicer bi se zgodilo, da bi bil zapostavljen pri dodelitvi del. Nato so se zvrstile še nekatere priče, ki so več ali manj govorile o odnosu med obtoženci in majorjem Squireom in Wildeom. Iz njihovih izjav je razvidno, da sta bila ta dva častnika čisto navadni propalici, ki jim je bilo vsako sredstvo dobro za dosego njunih umazanih ciljev. Tako je na primer. Panfili moral dajati Squireu za vsak kg asfalta pol lire nagrade, lesni trgovec Toros je prav tako moral dati Squireu 1 milijon lir. Za tem je prišel na razpravi na vrsto Griffith, ki je bil povezan z nekim gradbenim podjetjem iz Rima, kateremu je urad za javna dela neposredno brez licitacije, dodedil gradnjo del.

Ker je tožilec končal svoj delo, je sodišče razpravo odgodilo na danes zjutraj.

Drugo skupino obtožencev branijo odvetniki Poillucci, Tamaro, Amigoni in D'Angelo. Odvetniku Poilluccju pomaga pri delu ameriška odvetnica miss Miller.

Sindikalna prosvetna konferenca v Piranu

Slovenski in italijanski učitelji ter profesorji so se 25 t. m. polnoštevilno zbrali na sindikalni konferenci v Piranu, da si izvolijo odbor za volivno komisijo, ki bo pripravila in vodila nove volitve, katere se bodo vršile v prvih dneh t. m.

Konferenco je vodil predsednik tov. Rupnik, ki je v svojem uvodnem govoru poudaril potrebo in važnost, da se Slovenci, Italijani in Hrvati skupno bore proti fašistom in vojnim hujskačem, za kruh, mir in delo. Poleg izvoljene komisije so uredili še nekatera druga važna vprašanja; tako so tudi govorili o povišanju učiteljskih plač in ureditvi živilskih nakaznic.

BABIČI

Naša mladinska organizacija si je nabavila 21 novih knjig za svojo knjižnico in potrošila zanje 3440 lir. To je prvi korak, ki je vse vaščane zelo razveselil. Zdaj ko se bliža zima, bo kar prav, če bo mladina na čitalnih večerih pridno segala po teh knjigah.

Čitatelji «PRIMORSKEGA DNEVNIKA!» Dopisujte v svoj edini dnevni list!

Veliko tihotapstvo s cigaretami

V ponedeljek med 22. in 23. uro je opazila policija na obrežju Grumula v poltemi neko tajinstveno gibanje. Obvestili so leteči oddelek in inšp. Barbaro, podinšp. Ricato ter nekaj policajev so takoj odšli na označeno mesto, kjer so presenetili tihotapce, ki so prekladali jugoslovanske cigarete iz neke ladjice na kamion, ki je bil na obrežju.

Zaplenili so okrog 250 kg cigaret v vrednosti nad dva milijona lir in aretirali 86-letnega Sponza Dominika iz Pulja in 45-letnega Burla Angela iz Rovinja, ki sta pripeljala cigarete z barko v Trst.

Poleg cigaret so seveda zaplenili tudi barko. Tako ali tako cigaret v Trstu še ne bo zmanjkalo in se v tem oziru kadilci kar lahko pomirijo.

Otvoritev „Tedna demokratičnega tiska" v Istri

Ko smo v enomesečnem tekmovanju priobčevali uspehe, ki so bili doseženi na raznih področjih, še nismo mogli govoriti o tednu tiska, ker je bil na sporedu kot zadnja točka tega tekmovanja. Uspehi tednov SIAU, mladine in sindikatov so bili tako vidni, da je celo reakcionarno časopisje skušalo zmanjšati njihovo vrednost. To tekmovanje se je vršilo v času kongresov, na katerih je prišla do izraza odločna volja ljudskih množic, ki z razširitvijo svojih vrst krepijo bratstvo in utrjujejo mir na ozemlju STO-ja.

«Teden demokratičnega tiska» je globoko odjeknil po vsej Istri. V 45 krajih so bile že prvi dan otvorjene razstave knjig in časopisov. Ljudstvo je v velikem številu prihitelo iz svojih domov, da vidi našo novo knjigo, da si jo nabavi in se naroči na časopis.

DAROVI IN PRISPEVKI

Za tiskovni sklad Primorskega dnevnika je nabrala vesela družba na lovskem večeru v Padričah 300 lir.

Nadaljevanje podlistka Hoover — vojni hujskač, bomo priobčili v jutrišnji številki.

Pol milijona so odnesli iz blagajne

Včeraj ponoči so vlomilci obiskali uvozno in izvozno podjetje Orlanda Bruna v ul. S. Anastasio 16. Vlomili so vrata v pisarno in razbili težko blagajno, ki se tam nahaja. Iz blagajne so pobrali ves denar, pol milijona lir in jo potem zopet popihali.

Pravi in nepravi policaji

V neki gostilni pri Magdaleni sta prejšnji dan dva mladeniča, 37-letni Moratto Viktor iz Istrske ceste 47, in 30-letni Novacco Jurij iz ul. Campanelle 3, izjavljala, da sta policista v civilu in sta začela izvajati osebno preiskavo na Ivanu Cergolu iz ul. Scalinata 3 in Merčecu Karlu iz Istrske ceste 61.

Med to precej komplicirano operacijo pa so prišli pravi policaji in so oba namišljena policaja aretirali.

Najdeno orožje in strelivo

Ko je neka ženska pri M. Magdaleni z vedrom dvigala vodo iz vodnjaka, je našla v njem tudi nemški boksar v dobrem stanju. V ul. Scomparini so našli pod kupom razvalin štiri ročne bombe in v bližini «Lovca» eno bombo tipa «Spe». Tudi v bližini Bošketa so našli deset ročnih bomb angleškega tipa. Vse bombe in boksar so odnesli pobiralci min na bolj varno mesto.

Strokovna tečaja za krojenje pri Sv. Ani

Veliko se je že pisalo v našem časopisju o tem, da bi morale naše množične organizacije organizirati čim več strokovnih tečajev, v okviru katerih bi se mobilizirale naše žene, dekleta in mladina sploh, ter bi jim nudili poleg strokovnega znanja tudi politično in kulturno vzgojo.

Pozdraviti je treba pobudo žena in sindikatov iz IV. okraja, ki so organizirali dva večerna trimesečna tečaja za krojenje. Obeh tečajev se udeležuje nad 100 žena in mladine ne oziraje se na njih politično in narodnostno pripadnost. V prvi tečaj prihajajo žene iz Sv. Ane, Škednja, Sv. Sobote, Kolonkovca, Marije Magdalene in Sv. Jakoba, dočim obiskujejo drugi tečaj žene iz naših okoliških vasi. Nad vse razveseljivo pa je dejstvo, da se teh tečajev udeležuje po večini mladina, kar dokazuje, da je treba naši mladini nuditi nekaj stvarnega, kar ji bo utegnilo koristiti za njeno bodoče življenje, ter tako strokovno in kulturno dvigniti njeno raven.

Ker število tečajnic stalno narašča, se je okrajni odbor ASIŽZ v IV. okraju odločil, da bo priredil še tretji tekaj. Zato poziva zlasti mladinke in žene iz okoliških vasi, naj se prijavijo v čim večjem številu. Če bo dovoljno število prijavljenih tečajnic, ki bi želele, da bi se vršil tečaj popoldne, se bo prihodnji tečaj vršil v popoldanskih urah.

Vsa pohvala gre tudi strokovnim voditeljem tečaja prof. Kolariču in strokovnemu učitelju Buritti Leonu, ki na tako požrtvovalen in razumljiv način razlagata predpisano učno snov.

Prepričani smo, če se bodo podobni tečaji organizirali tudi v ostalih predelih tržaškega mesta, da bomo na ta način približali našo organizacijo v resnici širokim slojem tržaškega prebivalstva ter ga odtegnili od plitkih zabav, ki mu jih nudijo profašistične in reakcionarne organizacije.

KOLEDAR

Sreda 5. novembra
Mirko, Savina
Sonce vzhaja ob 6.51, zahaja ob 16.43. Dolžina dneva 9.52.

Jutri 6. novembra
Lenart, Ratislav

Spominski dnevi

1943 je 2. četa I. bataljona Kosovelove brigade napadla na cesti Senožeče - Razdrto - Storje kolono nemških kamionov.

Črn se od črnega ne umaže.

Preskrba

Izredno razdeljevanje sladkorja, po pol kg za vse potrošnike, bo zaključeno 10. in ne 15. t. m.

Odrezke za mast, moko in maslo naj dvignejo trgovci danes na občinskem prehranjevalnem uradu.

Debel krompir za hrano

in drobnega za prašiče ima še nekaj na razpolago kmetijska nab. in prod. zadruga v Trstu, v svojem skladišču v ul. Foscolo. Vsak član dobi lahko le 50 kg. Krompir naj člani dvignejo do 15. t. m. Pozneje bo preostanek na razpolago tudi nečlanom. Vsak naj prinese vrečo s seboj.

Enotni sindikati

Kmetijski sindikat. Danes 5. t. m. bo v ul. Imbriani 5-I. ob 18. uri izredni sestanek izvršnega odbora.

Mešane stroke. Steklarji podjetij Zennaro, Bratoš, Schmitz in Pasinati imajo danes sestanek ob 18.30 v ul. Imbriani 5.

Urad za tisk. Referenti za tisk spodaj navedenih tovarniških odborov naj se javijo jutri 6. t. m. ob 17.30 v uradu za tisk v ul. Imbriani 5, zaradi važnih sporočil: Rafinerija Aquila, Beltrame, SALTO, Sv. Marko, Strojna tovarna, ladjedelnica Sv. Roka, Dreher, FOMT, Gaslini, ILVA, Tržaška industrija znanstvenih proizvodov, Stock, Genel, Fabiani, ACEGAT, Julijske ladjedelnice, TELVE, rafinerija pri Sv. Soboti, Tržaški arzenal, FLENT, kakor tudi referenti za tisk pri kemikih, kovinarjih, stavbincih, grafikih, občinskih uslužbencih in kmečkih sindikatih.

Kovinska stroka. Glavni svet te stroke ima danes ob 19. uri sejo na sedežu v ulici Imbriani 5.

Slov. večerni tečaj na Opčinah

Prosvetno društvo poziva vse one, ki nameravajo obiskovati slovenski večerni tečaj, da se zglasijo danes ob 19. uri na Enotnih sindikatih na Opčinah.

Vsi invalidi STO-ja

ki so tu stalno nastanjeni, pa jih invalidska komisija še ni pregledala in nimajo še rešenja od IV. armije, naj se takoj javijo na Zvezi vojnih invalidov v Kopru, kjer bodo vložili prijavo in jih bo pregledala komisija.

Javijo naj se tudi starši in vdove padlih borcev v narodno-osvobodilni borbi, da bodo vložili prijave za pokojnino. Vsa podrobnejša pojasnila dobe interesenti na invalidski zvezi v Kopru.

Prosvetni večer pri Sv. Ivanu

priredi ASIŽZ II. okraja danes ob 20.30 v kulturnem krožku «S. Skamperle». Vabimo vse ženske, da se ga udeležijo.

Izlet v Komen

priredi 16. t. m. čevljarski konzorcij. Odhod z avtobusne postaje ob 7. uri. Vpisovanje do 8. t. m. pri Uršiču, ul. Pascoli 30, in pri Maksu, ul. Ritmeyer 10.

Rojstva, smrti in poroke

Dne 4. novembra se je rodilo 14 otrok, umrlo je 8 ljudi, porok pa je bilo 12.

CIVILNE POROKE: šofer Ivan Piscano in zasebnica Elias Apollonio, industrialec Menotti Reder in zasebnica Marija Pertout.

CERKVENE POROKE: uradnik Angel Germani in zasebnica Italia Belletti, šofer Josip Pestelli in uradnica Jolanda Serio, strugar Karel Losetti in zasebnica Kristina Kacar, paznik Mario Zanetti in zasebnica Livija Otorgi, zapisnikar dr. Gennaro D'Ippolito in zasebnica Agata D'Arrigo, brivec Josip Cucinotta in zasebnica Radislava Masten, uradnik Renato Mezzetti in uradnica Angela Ferrente, kirurg dr. Josip Parlato in zasebnica Marija Malcarme, slikar Ernesto Zippo in zasebnica Ana Martinoli, mehanik Dario Grusovin in šivilja Melia Catalan.

UMRLI: 55 letni Josip Grasso, 72 letna Karolina Zafran, 21 letna Lucija Clani, 75 letni Emil Lutmann, 11 mesecev stara Beatrice Jugovaz, leto dni stari Adolf Bellotto, 64 letna Julija Turg, 73 letna Gizela Demorax.

Petrolej in gorilno olje so podražili

Tržaška petrolejska družba javlja, da bodo zaradi podražitve pri inozemski proizvodnji od 5. t. m. dvignili ceno petroleju na 62 lir za liter in gorilnemu olju na 22 lir.

Potem pa pravijo, da se blago ceni kar na splošno!

Pevske vaje društva «I. Cankar»

Danes ob 8.30 zvečer ima društvo skupne vaje mešanega zbora.

Opozorilo zveze vojnih invalidov

Zveza vojnih invalidov opozarja vse vdove in sirote padlih v vojni, ki so po poklicu krojači in so sedaj brezposelni, naj se javijo na sedežu zveze v ulici Zonta št. 2-I., soba št. 7, od 16. do 19. ure.

Zakon o višjem šolstvu

Popravljeni člen št. 17 pravi: Statut Tržaške univerze, vštevši popravke, ki so že bili ali bodo odobreni z 31. decembrom 1947, naj stopi v veljavo na podlagi navodil, ki jih izda poveljujoči častnik odseka za vzgojo ZVU, bodisi s šolskim letom 1946-47, bodisi z drugim datumom po 8. septembru 1943. Ta ukaz je stopil v veljavo s 1. nov. t. l.

Pokrajinski odbor za lov

Pokrajinski odbor za lov (Comitato Territoriale per la Caccia) bo ustanovljen v sklopu odseka za poljedelstvo pri ZVU. Člane bo imenoval šef tega odseka.

Radijski sporedi

v sredo 5. novembra

TRST II

11.30. Dopoldanski koncert. 12.00. Novi svet. 12.10. Reproducirana glasba. 12.45. Napoved časa in poročila. 13.00. Glasba po željah. 13.30. Znani pevci. 13.45. Pestra glasba. 14.15. Pregled tiska. 14.29. Čitanje sporeda. 17.30. Glasbena fantazija. 18.00. Angleška glasba. 18.30. Svetovna književnost. 18.45. Polke in mazurke. 19.00. Radijska povest. 19.15. Čajkovskij: Uvertura 1812. 19.30. Vokalni kvartet. 19.45. Napoved časa in poročila. 20.00. Lahka koncertna glasba. 20.20. Vokalni koncert mezzosopranistke Elze Karlovac (Prenos iz Ljubljane). 20.45. Po vsem svetu. 21.00. Pester večer — izvajajo člani SNG. 21.30. Lahka glasba. 22.05. Komorna glasba. 22.35. Plesna glasba. 23.00. Serenade in romance. 23.15. Napoved časa in poročila. 23.30. Čitanje sporeda za prihodnji dan. 23.35. Polnočna glasba. 24.00. Konec oddaje.

KINO

FENICE. 16.00: «Na Karibskem morju», M. O' Hara, P. Henreid.
SUPERCINEMA. 16.00: «Suez», Tyrone Power. Loretta Young, Annabella.
KINO OB MORJU. 15.00: «David Guranišvili». Zgodovinski sovjetski film.
FILODRAMMATICO. 15.45: «Ona ki so o njej šepetali», B. Stanwyck, P. Brente.
GARIBALDI. 15.30: «Ljubljenec množic».
ARMONIA. 15.00: «Grofica Montekristo», J. Loder. De Rosè.
CENTRALE. 15.00: «Dolina strahu», Bill Boyd.
IDEALE. 15.00: «Oženil sem se s čarovnico», F. March in Veronika Lake.
BELVEDERE. 16.00: «Ob svetlobi sveče».
ITALIA. 15.30: «Ta naša ljubezen», Merle Oberon in Charles Karvin.
VIALE. 14.30: «Tarzanovo zmagoslavje», John Weissmüller.
IMPERO. 15.30: «Kraljevi mušketirji», S. Lagerwall.
ODEON. 15.00: «Zbogom za vedno», I. Bergman, L. Howard.

Odg. urednik DUŠAN HREŠČAK
Tisk Stabilimento Tip. Triestino

Zahvala

Vsem, ki ste spremili na zadnji poti našega nepozabnega

PEČARJA KARLA

se prisrčno zahvaljujemo.

Gropada 4. nov. 1947.

Žalujoča žena in ostalo sorodstvo.

S potrtim srcem naznanjamo žalostno vest, da je naš oče, sin, brat in stric

Gustinčič Vekoslav

trgovec,

mirno po mučni bolezni preminul.

Pogreb bo danes 5. t. m. ob 16. uri iz hiše žalosti na pokopališče v Sv. Križu pri Trstu.

Sv. Križ pri Trstu 4. nov. 1947.

Žalujoče družine: GUSTINČIČ, SVAGELJ, GOSPODARIČ in OREŠNIK ter ostalo sorodstvo.

KRZNARSTVO TRIESTINA

TRST — TRG S. GIOVANNI 4-III. — TELEF. 25-075

VELIKA IZBIRA

navadnih in izbranih krzen

NAJNOVEJŠIH VZORCEV po zelo UGODNIH CENAH.

POSEBNA PROPAGANDNA PRODAJA OB OTVORITVI.

IZDELUJEMO NATANČNO PO MERI.

Obiščite nas z zaupanjem: vaš obisk nam bo res dobrodošel in boste lahko prihranili ter si nabavili kvalitetno blago.

FIZKULTURA

Maršal Jugoslavije Tito poklonil pokal za zmagovalca nogometnega tekmovanja

Maršal Jugoslavije Josip Broz Tito je poklonil prehodni pokal za zmagovalca jugoslovanskega pokalnega nogometna tekmovanja. Poleg tega je podaril v trajno last za zmagovalno enajstorico tudi plaketo z reliefom pokala. Dar maršala Tita je najboljši dokaz o tem, koliko pažnje posvečajo vodje Jugoslavije fizkulturnem razvoju svojih narodov. Dar maršala Tita pa tudi dokazuje, da zavzema pokalno tekmovanje vedno višjo vrednost. Vsako leto se bodo enajstorice ogorčeno borile za osvojitev pokala. V letošnjem tekmovanju sodeluje preko 300 nogometnih enajstoric. Prepričani smo, da se bo tekmovanje iz leta v leto razvijalo ter da se bodo v njem izoblikovali novi jugoslovanski fizkulturniki, pošteni športniki in zvesti državljani.

Beograd-Ljubljana 3-0

V nedeljo sta se v Ljubljani srečali nogometni reprezentanci Ljubljane in Beograda. Kljub temu da je bilo igrišče zaradi zadnjega deževja izredno težko, sta obe enajstorici podali še dosti dobro igro, v kateri so Beograjčani nadkriljevali domačine v tehniki in kombinacijah ter zasluženo zmagali z rezultatom 3:0.

V predtekmi pa je mladinska reprezentanca Beograda odpravila ljubljansko s visokim rezultatom 5:1.

Kako je igralo moštvo CDKA v Pragi

V včerajšnji številki smo prinesli rezultata, ki sta jih dosegli moskovski enajstorici Dinamo in CDKA. Danes pa prinašamo nekaj podrobnosti o tekmi, ki jo je odigrala enajstorica CDKA proti praški Sparti v Pragi. Nastopila je v tej postavi: Nikanorov, Prohorov, Dimitrijev, Solovjev, Kočetkov, Volkinov, Ponomarjev, Nikolajev, Bobrov, Fedotov in Grinjin. Prvi polčas se je končal z rezultatom 1:0 za CDKA z golom, ki ga je zabil Fedotov v 19. minuti. V drugem polčasu so Pražani izenačili v 13. minuti po Cejpu. Zmagonosni gol pa je zabil v 30. minuti srednji napadalec Bobrov.

Slavija (Sofija)-Vardar (Skoplje) 0:0

V nedeljo je gostovala v Sofiji skopljanska enajstorica Vardarja, ki je dosegla v tekmi proti Slaviji odličen uspeh. Igralci Vardarja so izjavili po tekmi, da je bila igra zelo ostra, vendar pa ni prešla v grobost.

Parmski otroci

MAKSIM GORKI

Na majhnem trgu pred železniško postajo v Genovi se je zbrala velika množica ljudi v pretežni večini delavcev, med njimi pa je bilo v množici tudi precej dobro hranjenih in oblečenih meščanov. Na čelu množice so bili člani mestne občine, nad njihovimi glavami se je poleg raznobarvnih zastav delavskih organizacij vila težka iz čiste svile, umetniško vezena mestna zastava. Bleščalo se je zlato okraskov, res in vrvic, bleščale so se konice drogov, šumela je svila in iz svečano razpoložene množice je odmevalo, kakor iz pevskega zbora, ki polglasno poje.

Nad množico, na visokem podstavku je kraljeval kip Kolumba, sanjarja, ki je trpel, ker je veroval, in tudi zmagal, ker je veroval. Negibno je gledal na množico, imel si samo občutek kakor da bi njegove marmornate ustnice, govorile:

«Zmagajo samo tisti, ki verujejo».

Težki marmornati zidovi postaje so razprostirali svoja krila, kakor da bi hoteli objeti vso množico. Iz pristanišča se je čulo težko sopihanje parnikov, zamolklo delo vijakov v vodi, žvenket verig, žvižgi in klici. Na trgu je bilo tiho, zadušljivo, vse se je kopalo v močnem soncu. Balkoni in okna hiš so bila polna žensk s cvetjem v rokah ter praznično oblečenih otrok, nežnih človeških cvetlic.

Z daljave se zasliši žvižg lokomotive, ki se približuje postaji. Množica se zdrzne, nekaj zmečkanih klobukov zleti nad glavami v zrak, godbeniki poprimejo svoja godala, resnejši, starejši ljudje stopijo navdušeno naprej, se obrnejo proti množici ter ji mahajoč z rokami na desno in levo, nekaj govorijo.

Množica se razdvoji in pusti prost prehod na ulico.

Koga pričakuje?

Otroke iz Parme!

Tam v Parmi stavkajo. Delodajalci ne popustijo, delavcem gre težko. Zbrali so svoje otroke, ki so od gladu že pričeli slabeti in postajati bolni ter jih poslali svojim tovarišem v Genovo.

S perona se s skladnim korakom pomika povorka napol oblečenih malčkov, ki se zdijo kakor neke čudne male živali. Držijo se za roke, po pet v vrsti čisto majhni in prašni, očitno trudni. Na njihovih resnih licih sijejo žive in pametne oči. Ko jim godba v dobrodošlico zaigra Garibaldijevo koračnico, se preko teh maršavih, koničastih in gladkih obraščkov razlije nasmeh zadovoljstva.

Množica z oglušujočimi vzkliki pozdravlja te ljudi bodočnosti. Pred njimi se sklanjajo zastave, razlega zvok trobent. Ves ta oglušujoči in zaslepljujoči sprejem je za hip zmedel otroke. Potem pa so se zbrali, zrastli, izbočili in se pretvorili v eno telo, iz stotine grl pa se je z glasom enih prerazlil klic:

«Viva l'Italia!»

Naj živi mlada Parma!» — je zagrmelo iz množice.

«Evviva Garibaldi!» — vzklikajo otroci, ki nalik sivemu klinu prodirajo v množico.

S hotelskih oken in hišnih streh plapolajo beli trakovi, na množico pada cvetje, zastave vihrajo, mlade otročje glavice se vzdigujejo nad ljudmi, majhne ročice lovijo cvetje, v zraku pa neprestano grmijo glasni vzkliki.

«Viva il socialismo!»

«Evviva l'Italia!»

Otroci sede na ramenih nekakšnih surovih in brkatih ljudi, tiste pa, ki še stopicajo med množico, lovijo ženske in si kličejo druga drugi:

«Vi boste vzela dva, Anita?»

«Da. Vi tudi?»

«Tudi za hromo Margerito enega».

Povsod veselje, svečani obrazi in vlažne oči. Tu pa tam pa otroci stavkajočih že hlastno melјejo kruh.

«V naših časih na kaj takega nismo niti pomislili» zamomlja starček s ptičjim nosom in s črno cigaro v ustih.

«In kako je to preprosto».

«Da. Preprosto in pametno».

Na podstavku Kolumbovega kipa stoji grbasta, osivela ženska z obrazom čarovnice in z grobimi dlakami na podbradku ter si s koncem obledelega šala briše solze. Mračna in grda je tako čudno osamljena v sredi te vesele množice ljudi.

Visok človek z ogromnimi golimi rokami nosi na mogočnih ramenih šestletno dekletce ter govori svoji ženi, ki je peljala za roko kakor plamen rdečega malčka:

«Razumeš, če se bo to udomačilo, nas bo težko premagati. Ali ne?»

Smeje se z globokim glasom, vrže v zrak svoje majhno breme in gromko vzklikne:

«Evviva Parma-a-a!»

Ljudje so se počasi razhajali. Na trgu je ostalo samo še pohojeno cvetje, papirčki od bombončkov, vesela gruča fakinov in med vsemi plemenit lik človeka, ki je odkril Novi svet.

Iz ulic pa so se valili veseli vzkliki ljudi, ki so šli nasproti novemu življenju.

PODPRIMO LJUDSKI TISK

Ljudski tisk je najmočnejše orožje demokratičnega ljudstva v borbi proti izkoriščevalcem. Kakor se je ljudsko gibanje v zadnjem stoletju vedno bolj razvijalo, tako se je vedno bolj širil njegov tisk in postajal vedno bolj pomemben. In v prav toliki meri se ga je razred izkoriščevalcev vedno bolj bal in ga vedno bolj zatiral. Že v Marxovih časih so postajali ljudski časopisi eden za drugim žrtve protiljudskih režimov. Spomnimo se njegove «Rheinische Zeitung» (Renski časnik, 1842). In potem je zadevala po vrsti enaka usoda ljudski tisk po vsej Evropi, po celem svetu, vse do današnjih dni. Da naštejemo le nekatere: «Pravdo», ki jo je ruska carska vlada v letih 1912-1914 osemkrat prepovedala, tako da je morala izhajati pod drugimi imeni; «Borbo», ki je pričela izhajati v Zagrebu (1922) in je morala prav tako ponovno spremeniti ime vse do leta 1929., ko jo je jugoslovanski šestojanuarski režim zaprl; tržaški «Lavoratore», ki je pred dobrimi 30 leti postal žrtev jakobinskega nasilja, in mnoge druge.

Zakaj vse to?

Protiljudski režimi, bodisi feudalno - kapitalistični v srednjih, kapitalistični v zadnjih desetletjih preteklega stoletja in monopolistično-imperialistični v teh štirih desetletjih našega veka niso mogli obvladati ljudskih množic, če ne s nasiljem, z nesramnim, linčarskim potvarjanjem vsega, kar je dotlej veljalo za zakon, naj si bo v pravnem, moralnem ali tu le v verskem in naravnem redu, pa čeprav je bil ves ta «red» že po svojih osnovah zgrajen na načelih, ki so ločila ljudi po bogastvu, po veri, po narodnosti, po rasi v razrede in skupine, druga drugi sovražne. V prvi vrsti pa je tisk tako postal orodje režimov, ki je bila oblast v njih rokah. In to orodje je odražalo njih laž in krivico in se je v tem stopnjevalo, kakor se je stopnjevalo izkoriščanje in zatiranje demokracije in resničnega, vseljudskega napredka.

Toda prav v tem zatiranju in preganjanju je rastlo demokratično gibanje in ž njim njegov tisk, nezadržno in zmeraj bolj zmagovito. Oktobrska revolucija je pomenila njegovo prvo veliko zmago: ljudstva in zmago ljudskega tiska: tiska resnice, človeških interesov in demokratičnih idealov. Leto 1945. je prineslo njegovo drugo veliko zmago. Vsi smo še priče, kako so morali tisoči izmed nas žrtvovati svoje življenje, ker je nacifašistični okupator našel pri njih antifašistične, ljudske, demokratične liste, ki so razgalili do kosti lažnivost njegove «pravice», njegovega «reda», njegove «rase», njegove «politike» in njegovih «zmag». Sleherni izmed nas še hrani kakor svetinjo in najlepši spomin na dneve borb in muk skromne ciklostilirane, pa tudi bogato opremljene in ilustrirane tiskane liste, ki so nastajali v nedrjih gora in senci gozdov ali po bunkerjih in kleteh v najskritejših kotih naših mest. In kdo izmed nas ni nedočakano segal po njih, kljub vsemu nasilju in nevarnosti? In kdo ni teh naših listov odnašal sosedu, prijatelju, znancu, da jih je prečital še on in oddal naprej?

Minili sta komaj dve leti od takrat. Fašizem je bil vojaško premagan, toda hkratu je po svoji vsebini in kratkosti postal orodje zapadnega monopolističnega imperializma, da je ž njim — pod drugo krinko znova pričel zavojevati ves svet. Zapad je — skupno z Vzhodom — premagal svojega tekmeca in si prisvojil njegovo dediščino, mesto da bi jo uničil, kakor je to sam svečano proglasil. Prav s tem pa je prizadejal demokratičnim množicam vsega sveta največjo krivico, jih prevaral z največjo lažjo. Danes je svet jasno in nedvoumno ločen v dva tabora. In ž njim tudi tisk: v tisk imperialističnega nasilja in laži, tisk interesov Morganovih in Dupontovih monopolov, vatikanskega licemerstva, Francovega in Tsaldarisovega hlapčevstva — ter tisk delovnega ljudstva, Stalinovih herojev, Titovih udarnikov, Togliattijevih in Thorezovih množic. Ves svet ve, da se bodo kmalu, da so se že spet pričeli časi gospodarskih kriz in stisk, ki bodo v njih znova prišla do izraza vsa protislovja kapitalizma in imperializma. In čim hujša bo beda, tem težje bo zatiranje, tem večja bo laž imperialističnega tiska. Prišli bodo znova časi, ko bo nam ljudski tisk spet svetinja, glasnik prepovedane resnice.

Imperialistični tisk redijo dobički imperialistov, izkoriščevalcev, ljudski tisk pa živi od delavčevih žuljev. Toda zato ni nič manj bogat, nič manj mogočen. Le je resnica je v njem, ki je v enem ni, ker ne more biti, in odraz delavčevih in kmetovih misli in spoznanj, izraz ljudske pravice in ljudske morale, glas demokratične politike in napredne ideje.

Zato podprite naš tisk z vsemi svojimi silami, z vsem svojim navdušenjem! Naročajte se nanj, kupujte ga, oglašajte v njem! Širiti ga med znanci in prijatelji, pa tudi med omahljivci in sovražniki: dan za dnem, neodnehno in nepopustljivo! In čitajte ga, skrbno in dosledno!

Če bo v njem misel vaših spoznanj in hotenj, bodite ponosni nanj! Če bo v njem zmota, ga popravite in dvignite!

Če bo v njem pesem vašega srca, se radujte z njimi.

SODELUJTE V „DNEVNIKU" S ČLANKI IN DOPISI!

V uredništvu pregledujejo dopise in odgovarjajo dopisnikom

Najučinkovitejše sredstvo delovnega ljudstva v borbi za novo družbo in novo obliko prosvete je tisk. Zato mora delovno ljudstvo stremeti za tem, da postane popoln gospodar svojega tiska. Poleg prispevka gmotnih žrtev mora svoj tisk tudi razširjati in sodelovati pri njem s članki in dopisi.

Delavec in kmet v preteklosti nista pisala, ker nista imela svojega tiska. Morda bo kdo rekel, da delovni človek ne more pisati, ker ni dovolj izobražen, da delavec in kmet nimata sposobnosti za pisanje.

Tako govore reakcionarji in njihovi hlapci, ki so doslej varali delovno ljudstvo z visoko donečimi frazami. Ustvarili so si monopol tiska in zasužnjili javno mnenje in zato bodo na vse načine in z vsemi sredstvi nasprotovali uveljavljanju demokratičnega tiska.

V ljudstvu je neizčrpno bogastvo talentov in neodkritih zakladov, ki jih je treba samo poiskati in dvigniti. Delavcu in kmetu je treba dati že v osnovni šoli in potem v strokovnih učiliščih najizvrstnejšo izobrazbo. Šola mora delovnemu človeku odkriti zvezo med stvarnostjo in njegovim življenjem. Ne smemo prikrivati stvarnega življenja in ga zagrinjati v skrivnostne megle, ne zaslepljevati mladega človeka. S tem da šola odpira delavskemu in kmetskemu otroku razgled v realno življenje, vzbuja pri njem smisel za kritično ocenjevanje vseh življenjskih pojavov. Tisti, ki ne zna spoznanja in sodbe preliti v besede, jih bo našel potrjene, ko jih bo bral v stavkih svojega tovariša.

Vsak človek se mora uriti v izražanju misli, spoznanj in sodb. Razpravljati mora na sestankih in v družbi. Pisati mora poročila, vloge, rezolucije in proteste. Vedno znova dobiva pobude iz vsakdanje borbe za kruh in svobodo. Te pobude mu usmerja njegova organizacija. Take pobude prihajajo vsak dan do izraza v tovarni, v mestu, ob spoznanju, da kapitalist izkorišča svoje delavstvo in da kapitalistični sistem na splošno izkorišča ves delavski razred. Kmet srečuje take pobude ob žetvi, ko poceni prodaja svoje pridelke in mora drago kupovati industrijske proizvode; ko se začne zavedati skupnih interesov z delavcem, ko spozna skupnega zatiralca, ki mu nalaga visoke davke, ne da bi mu zato nudil kakšno pomoč. Delovni človek razmišlja o vseh teh vprašanjih in jih izraža v besedi. Te stavke pa je treba zapisati in posredovati drugim.

Tu se pojavi najvažnejše razpotje: prehod k zapisani misli, ki naj jo spoznajo in priznajo tudi drugi. V dobi razvitega demokratičnega gibanja se odpirajo velike možnosti. Vsaka tovarna, urad, vsak kraj ima svoj stenčas. Na njem se prikazuje kritična misel in sodba širše skupnosti. Koliko sijajnih člankov je bilo že objavljenih na stenčasih delovnega ljudstva!

Kjer koli stenčas uspeva in si pridobi bralcev, je prav gotovo nekaj nadarjenih piscev — dopisnikov. Njihov talent moramo gojiti in to je v prvi vrsti naloga urednika. Dajati jim moramo novih pobud, opozarjati na neobdelano snov, na različna vprašanja, kazati pot naprej. Tako bo dotični dopisnik začel pisati o širših problemih, ki ne zanimajo samo njegovih dosedanjih bralcev, ampak vse, ki bero časopis. Načel bo nova vprašanja, ki jih doslej ni obravnaval, a so važna za širše občinstvo.

Dopisovanje v stenčase in časopisje je treba organizirati in usmerjati, da ne postane dolgovezno. Zlasti pri dnevniku je treba dajati novih pobud, razširjati obzorje, opozarjati na spremembe v družbeni stvarnosti, poudarjati uspehe v borbi in pokazati na slabosti. Urednik mora imeti z dopisniki stalno zvezo in jih vzpodbujati v njihovem razvoju.

Urednik si ustvarja jasno sliko položaja iz dopisov. Zanj je vsak dopis važen. Prav gotovo ne bo vseh objavil, a prebral bo vse. Sele potem bo znal preceniti položaj in bo mogel dajati svojemu listu pravilne smernice in pisati dobre uvodne članke.

Najgenialnejši politik delavskega razreda in novinar urednik Lenin, je vzgojil nešteto dopisnikov iz vse Rusije. Iz tujine je vsakemu posebej odgovarjal in gojil njihove talente. Iz njihovih prispevkov si je ustvaril najjasnejšo sliko položaja, do podrobnosti spoznal stvarnost v carski Rusiji in mogel postavljati smernice politične in gospodarske borbe delavskega razreda in njegove stranke.

Najpomembnejši ruski list «Pravda», ki ga je ustanovil Stalin za široke množice delavskega razreda, je carska vlada v dveh in pol letih osemkrat prepovedala, a podpirali so ga tisoči naprednih delavcev im dopisnikov. Zato je list tudi vzdržal.

Po pretresu poslanih dopisov dobi dopisnik smernice za bodoče delo

KAKO NASTANE NAŠ PRIMORSKI DNEVNIK

Razširjajte ga!

Reportaža z našega dnevnega dela

Nekoč je nekdo napisal v poročilu o nekem množičnem sestanku, da je bilo prisotnih 500 ljudi in trije novinarji. Tisti človek ni mislil s tem povedati nič slabega. Toda saj veste, zlobni jeziki — in teh je povsod dosti — so začeli trditi, da je tisti napisal tako nalašč, ker da novinarji niso ljudje, ampak neka čudna zvrst dvonožcev, ki so v zunanji obliki sicer podobni ljudem.

Nedvomno imajo take govorice nek izvor. Ako pa niso našli no-

Naš Boris

benih razlik v našem organskem sestavu, potem so razlike v življenju.

Tukaj pa so one govorice utemeljene.

Evo dokazov:

Ko drugi že vsi delajo, mi spimo.

V uredništvu pospravljajo poslednje sledove bitk v Indoneziji, v Grčiji, na Kitajskem in v Spaniji, incidentov s čerini in podobnimi čuvarji javnega reda.

Potem... Sicer pa to bi bilo poglavje zase, ki bi lahko nosilo naslov «S teme k svetlobi», kajti v naših sobah ni takrat nič videti zaradi izstreljenega smodnika — cigaret, ki smo jih ponoči pokadili. Ob 9. stopi na pozornico naš Boris iz Padrič. Ko pregleda vse prostore in ugotovi «status quo ante», pobere s «škofove» mize razna naročila in tiho in previdno vtakne v mapo nekaj strani dolg dopis iz Padrič. Ko izstopa iz pisarne se zmago-

«Lynotipist»

slavno nasmehne, potem se hitro zresni in podzavestno potegne rokave navzgor: «Začel se je dan nove borbe, nove težke borbe — z našim škofom.»

S škofom?

A prepos! Mi imamo namreč našega škofa, škofa, ki sedi v pisarni, kateri pravimo škofija. Imeli smo že tudi škofico, toda ker teh nikjer na svetu ni, smo se vrnili nazaj k prvotnemu in izvolili zopet škofa. Od kod to ime, bomo povedali ob drugi priliki. Na vsak način ni naš škof v ničemer podoben pravemu škofu, in je čisto «fejst» fant. Poleg tega pa je delo, ki ga vrši eno izmed najbolj važnih. Škof urejuje drugo stran.

Škof se navadno pojavi skupno z drugimi na pozornici okrog 10. ure. Pregleda dospelo pošto, ki jo je medtem nanosila na mizo tajnica naše redakcije Verenka, ki pa noče biti imenovana.

Med došlo pošto je mnogo dopisov. Prav za prav besedice mnogo ne bi smeli reči, ker jih ni nikoli dovolj. Dopisi so namreč kot sami veste, osnova našega Primorskega dnevnika, ki ima kot smernice za svoje delo predvsem, da je glasilo Slovencev na STO-ju združenih v okviru Osvobodilne fronte. Škof potem razdeli delo med urednike in pripravi približen načrt za številko, ki bo izšla naslednji dan zjutraj. Že od prejšnjega dne ve, da je tolико in toliko tovarišev na terenu. Kamor so šli po novice, na razgovore itd. Sodišče, policija in bolnica je tudi «teren», in predstavljajo najbolj zanesljiv vir za dnevno redakcijo. Škof

Skupina «lynotipistov»

sprejema v jutranjih urah tudi stranke, posvetuje se z dopisniki, beleži različna telefonska obvestila itd.

Popoldne ob pol 4. pa je seja članov uredništva. Prisotni so navadno vsi razen športnega urednika. Najprej si med seboj pretipljemo obisti, ko kritiziramo številko, ki je izšla tisti dan. Največji delež ima pri tem naš glavni urednik, ki je sicer fizično šibkejši od nekaterih članov redakcije, toda... Škof takrat z vso škofovsko avtoriteto predloži svoj načrt. Toda čas škofovsko avtoriteto čisto prezre in načrt — z novimi dogodki — popolnoma ovrže.

Takrat je že davno v redakciji naš Milan — naša mravlja. Vedno pri delu, pozablja že due let: nase in prispeva z vsemi svojimi močmi, da bi bil list čim boljši. Ko je lansko leto šel za teden dni na dopust, je prišel po dveh dneh nazaj — ker ni mogel vzdržati — brez dela za naš «Dnevnik». Toda na sejah nikoli ne govori. Tih in skromen posluša, kako se razvija «spraševanje vesti» naših resornih urednikov.

Resorjev imamo pri nas več, «masovne organizacije», «gospodarstvo», «kultura», «fizkultura», «črna kronika» in «koledar».

Kadar pridejo tovariši, ki odgovarjajo za posamezne resorje na sejo, je prav za prav glavno delo zanje že opravljeno. Na «terenu», na podeželju, v mestu, v tvornicah, različnih institucijah so v številnih razgovorih nabrali kopico informacij in vtisov. Že po poti si navadno izdelajo v mislih obliko članka. Ko pridejo v redakcijo na sejo, imajo članke v glavnem že pripravljene in jih je navadno treba le zdiktirati. Dolžino in podrobnosti pa se določajo na seji redakcije.

S te strani so naše redakcijske seje še bolj polne pestrosti. Vsak urednik živi poleg novinarskega življenja — še privatno življenje.

Če vam bomo sedaj povedali nekaj o resornih urednikih, ne smete vzeti čisto zares:

Za urejevanje vesti o masovnih organizacijah odgovarja tovarišica, ki se je pred kratkim poročila. Ona ima vedno polno

ČITATELJI!
Javljajte svojemu listu o vseh dogodkih javnega življenja v mestu in na deželi, z dopisi in potom telefona na naše uredništvo!
Številke naših telefonov so: 93806 in 93808.

aktovko različnega materiala, toda škof ima vseeno z njo velike težave. Predno se je namreč poročila je imela vedno poln koš vesti iz mladinskih organizacij, sedaj pa bi hotela, da bi pisali le o ženah, le včasih se spomni tudi na pionirje.

Končno zmaga škof ob podpori celokupne redakcije.

Gospodarstvenik izroča, ko pride na vrsto, številne članke ter obljublja še nove.

S kulturnikom je malce drugače. On ne prinese nič, obljublja pa silno veliko: «to bom napisal v kratkem članku, za ono je potrebna cela razprava, ki mi bo nedvomno sijajno uspela, ker mi zadeva leži. Nekaj sijajnega! Krasno!» Potem se vsak večer malce težko zmaže. Samo zadnjič mu je uspelo, ko so okrog polnoči ugasnile zaradi kratkega stika vse luči. «Pomislite», je rekel takrat, «in jaz sem se ravno začel pripravljati k pisanju.» Kratkega stika od takrat sicer nismo več imeli, toda nekateri se boje, da bo zopet kmalu. Pri bradi našega kulturnega urednika! Koliko dela bo naredil zopet zaman, ko se bo začenjal pripravljati k pisanju. S kulturniki je namreč vedno križ. Pišejo le kadar «jih prime». Novinar pa mora pisati vedno.

Tako pride na vrsto naš fizkulturnik. Namesto njega odgovarja listič, ki ga je pustil na škofovi mizi: «Sem na tekmi v

Ročni stavec

košarki med Šentjakobčankami in Škedenjčankami». Pozabili smo povedati, da je mlad, da sporočanje o celi kopici športnih društev zahteva silno veliko njegovih mladih moči. On namreč ne sme zamuditi nobene tekme, pri čemer strastno trpi kot navdušen nogometaš, ko zabija gole le na papirju, namesto da bi jih na zelenem polju.

Novinar-policaj servira, ko pride na vrsto nekaj novih senzacij. Govori z zmernim, tihim glasom, čeprav javlja senzacije o milijonskih tatvinah. Tja do poletja je bilo drugače. V redakciji je kričal in obljubljal, da kot novinar-policaj najde tatinsko bando, ki krade po Trstu. Sredi največjega poleta v njegovih tajnih preiskavah pa so mu ukradli pri kopanju uro, listnico z denarjem in čevlje. Od takrat tudi ne «odkriva» ničesar. Menda pa dela podtalno. Saj razumete — priti v samih nogavicah s kopanja na Goldonijev trg — in to novinar-policaj — ni kar tako!

Najteže je s koledarjem. Pa ne to zaradi tega, ker mora tovariš, ki koledar urejuje kot zagrizen samec pisati o porokah in rojstvih, pač pa zaradi tega, ker prihajajo stalne pritožbe, da v koledarju kaj manjka. Tovariš se trudi, toda... rekel je, da bi bilo bolje, če bi ga zamenjali s fizično močnejšim — za vsak slučaj.

Tako si «škof» nabere kopico gradiva. Vsak odide na svoje delovno mesto in pripravlja še ostale članke, za katere je bil določen, da jih napiše.

Medtem so začeli v tiskarni že delati «linotipisti». Stirje tovariši, trije Italijani in en Slovenec stavijo na stroj vrsto za vrsto tja do polnoči. Ročni stavec pa sestavlja iz posameznih črk naslove.

Vsako uro pride k «škofu» naš Boris iz Padrič. Na vsak način hoče doseči, da bi bil njegov članek iz Padrič objavljen najmanj na treh kolonah v našem listu. Članek na treh kolonah zahteva ob štirih; ob petih se zadovolji z dvema, ob šestih pa z eno kolono. Takrat zmaga. V teku dveh let je postal dober taktik. Ni se treba torej čuditi, če berete skoraj vsak dan dopis iz Padrič. Vendar za vse to ni samo Borisova zasluga, pač pa predvsem padriških dopisnikov. Da bi le povsod bili taki!

V redakciji teče življenje normalno, normalno v toliko, v kolikor prihajajo vedno nove in nove vesti, da je kar težko zmagovati. Na mizah naših urednikov se kopiči material, katerega morajo predelati. Vsak urednik dela po svoje. Eden lahko piše z roko, drugi pa le na stroj. Nekaj od njih pa lahko napišejo članek — tako vsaj pravijo — samo, če hodijo gor in dol po sobi in narekujejo v stroj.

Kakor je pri vsakem delu nekdo, ki priganja, pa naj si bo to že človek ali čas, ali pa kaj drugega, tako imamo tudi mi svojega priganjalca, oziroma dva. Prvi, bolj plah je naš škof, drugi, neizprosni, pa je lynotip, prav za prav v njegovem imenu lynotipist. «Material mi manjka», pravi, «prav za prav ne meni, temveč stroju.» In stroj ne pozna nobenega opravičila in to preklemansko dosti. In tako gre do sedme ure zvečer, do kratkega odmora, ko se uredniki in strojepiske s praznimi želodci razkropijo k večerji, ki jo morajo največkrat zaradi lynotipa na hitro naravnost zmetati v sebe in še s polnimi usti hiteti nazaj v redakcijo ter s članki in dopisi hraniti nenasitni stroj.

Druga stran Primorskega dnevnika zavzema vedno bolj določeno obliko. Okoli enajste ure zvečer se večina urednikov drugé strani porazgubi k zasluženemu spanju pravičnika. V redakciji ostane samo še škof, ki sestavi načrt druge strani, kateremu pravimo «zrcalo», in pa zaključni urednik, ki je vsak dan drugi in katerega se je prijelo ime «mučenec». To pa zaradi te-

v okvir

ga, ker smo seznam, po katerem se uredniki menjajo na mestu zaključnega urednika imenovali «mučilni red».

Ko je tudi škof odšel k počitku, ostanejo v redakciji samo uredniki prve strani in dežurna strojepiska. Z vseh strani prihajajo zadnje novice iz vsega sveta, ki nam jih pošiljajo razne časopisne agencije: TASS, TANJUG, ATI, ATA, AFP, ČTK, IMPRESS, ONA, ANSA, Reuter, United Press. — Vsa ta poročila so pisana v tujih jezikih, zato je njih delo tem daljše, ker jih morajo prevajati v slovenščino. Pri telefonu in radiu pa čaka naš stenograf, ki sprejema zadnja poročila. Okoli tretje ure po polnoči tudi oni, razen stenografa in strojepiske, Vlaste, Lale in Slave končajo svoje delo in prepustijo, da konča redakcijsko stran Primorskega dnevnika zaključni urednik ali «mučenec». Le-ta se mora še kakšno uricо ali dve «mučiti» pri vlaganju posameznih člankov vtisnjenih v svinec v okvir za strojni stavek. To je delo, ki nam požre največ živcev. Tukaj nas čas še v potencirani obliki priganja. Strani moramo namreč zaključiti v določeni uri, če jih ne, izgubimo zveze prometnih sredstev, s katerimi se naš Primorski dnevnik pošilja med ljudstvo. Včasih, ko je stran že popolnoma gotova, pridejo razni kurirji raznih agencij z novimi vestmi, da potem priteče v zadnjem trenutku s težko sapo stenograf in nam pomoli kakšno majhno notico. «Važna stvar je, mora notri!» Zaključni urednik ob podpori stavcev se mu upre in dokazuje, da ni več časa. Vendar končno zmaga

«PRIMORSKI DNEVNIK» je glasilo vseh demokratičnih Slovencev STO-ja. Dopisujte! Sodelujte! Javljajte svoja opažanja in svoje želje!

skoro vedno stenograf in notico berejo isti dan naši bralci.

Važno nalogo ima tudi nočni korektor, ki popravlja napake, ki so jih napravili stavci. Ko s svojim veščim pogledom pregleda krtačni odtis cele strani, in popravi še kakšno majhno napako, se tudi zaključni urednik, korektor in strojepiska, vsi zaspani in utrujeni raztečejo na svoje domove — v posteljo. S tem je re-

Naš športnik

Ob zaključnem lomljenju časopisa

dakcijsko delo končano ter ostane samo še tehnična stran dela.

Svinčeno stran prepelje stavec na mizici na koleščkih v stereotipijo, to je posebni oddelek ti-

Stereotipija

skarne, kjer se strojni stavek (svinčena stran) odtisne v lepenko in se na to lepenko vlijejo plošče, s katerimi se v rotacijskem stroju tiskajo deset tisoči izvodov našega lista. Iz rotacijskega stroja gre potem dokončan Primorski dnevnik v kolportažo, kjer ga nato z vsemi mogočimi prometnimi sredstvi razpošiljajo na vse strani.

Vidite, tako je naše delo!

Radio, telefonski razgovori, poročila s terena, tekanje po mestu na lovu za novicami, divje nočne vožnje z avtomobilom na kraje, kjer so se dogodili kakšni važni dogodki itd. Tako vsak dan in pozno v noč. Potem ko ležeš spat, ti zabrni nad glavo telefon: «Hej, tovariš, to in to se je zgodilo — pojdi, teci, leti in čez pol ure prinesi poročilo.»

Greš. Prav nič ni važno, če si spal v poslednjih dveh dneh le nekaj uric. Prav nič ni važno, če te boli malo grlo, če ti je zbolel otrok ali žena, ali če si se zmenil z dekletom za sestanek. Prav nič ni važno, če si tisti dan take volje, da bi se le smejal: potrebno je napisati o tragediji. Tudi ni važno, če si žalosten: teci, leti — napiši — stroji stojijo, zamudili bomo vlak, ljudje ne bodo pravočasno obveščeni o dogodkih v svetu!

Tako vsak dan, pa naj bo delavnik ali nedelja.

To je naš doprinos k naši skupni borbi.

Vi, dragi čitatelji, pa v tednu

Rotacija

demokratičnega tiska obljubite sami pri sebi, da boste dopisovali, sodelovali in svetovali.

Primorski dnevnik je list nas vseh!

Nagradni natečaj „Primorskega dnevnika"

Razpisujemo za naše čitatelje tri nagrade za tri najboljše članke, ki jih bo kot take označilo največje število čitateljev in ki bodo izšli v «Primorskem dnevniku» v «Tednu demokratičnega tiska».

Nagrade so sledeče:

a) Nagrada za najboljši članek političnega vsebine je Potemkinova «Zgodovina diplomacije», v dveh v platno vezanih knjigah.

b) Nagrada za najboljši članek, ki obravnava naša gospodarska vprašanja, sta tudi dve v platno vezani knjigi, ki jih je napisal prof. dr. Anton Melik, rektor ljubljanske univerze:

«Slovenija», prvi in drugi snopič.

Opozarjamo čitatelje, da je ta knjiga že skoraj povsem razprodana in da je edini popoln zemljepisni in gospodarski opis Slovenije, ki je izšel v zgodovini Slovencev sploh, in ki predstavlja po mnenju domačih in tujih strokovnjakov edinstveno delo na tem polju v Evropi nimajo za svoje lastne dežele.ropi, katerega drugi večji narodi

c) Nagrada za najboljši članek, ki obravnava kulturna vprašanja, sestoji iz dveh v platno vezanih knjig in sicer: najboljši roman priznanega pisatelja Lovra Kuharja — Prežihovega Voranca:

«Požganica»,

ki opisuje razmere za časa plebiscita na Slovenskem Koroškem, «Srečko Kosovel: Zbrano delo — prva knjiga — Pesmi».

Kdo lahko sodeluje

Vsak čitatelj, ki hoče sodelovati pri natečaju, naj pošlje na uredništvo «Primorskega dnevnika», Goldonijev trg št. 1/, listek z naslovi člankov, ki mu najbolj ugajajo iz vseh treh področij po enega. Seveda ne pride v poštev za natečaj vsak članek (n. pr. razne vesti itd.), temveč samo tisti članki, ki jih bomo vsak dan posebej označili pod naslovom:

«Članki za natečaj».

Nagrade bodo prejeli tisti čitatelji, ki bodo do 14. t. m. zaključno poslali nasloye člankov in ki bodo v tistih skupinah čitateljev, ki bodo navedli tiste članke, ki bodo prejeli največ glasov. Iz teh treh skupin (politične, gospodarske in kulturne) bodo nato izžrebani trije čitatelji — za vsako skupino po eden, ki bodo prejeli zgoraj navedene tri nagrade v knjigah.

Članki za natečaj

1. t. m.: «Odmevi fašizma na šolskem področju» (pol.); «Tu konferenca v Pragi» (gosp.).

2. t. m.: «Naš tisk v vsako slovensko in hrvaško hišo» (pol.). — «Skof Santin in slovanska duhovščina» (pol.); «Italijani o nas» (kult.); «Naše gledališče že dve leti ovirajo pri delu» (pol.); «Radio v službi človeštva» (kult.); «Borba Primorcev za pevsko kulturo» (kult.).

4. t. m.: «Kdo ustvarja železni zastor?» (pol.); «Socialno zavarovanje naj bo v korist zavarovancem» (gosp.); «Obmejni sprehodi pod Medano v Brdih» (gosp.).

5. t. m.: «Tavanje» (pol.); Trst ali Benetke» (gosp.); «Santinovi misijoni» (pol.); «Kulturna konvencija med Jugoslavijo in Madžarsko» (kult.) «Kako nastane naš Primorski dnevnik» (kult.); «Podprimo ljudski tisk!» (pol.); «Sodelujte v Dnevniku s članki in dopisi!» (kult.).

Katere številka "Primorskega devnika" vam najbolj ugaja?

V «Tednu demokratičnega tiska» bo naš list izšel trikrat v povečani izdaji, to je na štirih straneh. Uredništvo in tehnično osobje tiskarne vlaga ves svoj trud, da bodo te številke čim boljše in čim lepše.

Zato razpisujemo natečaj za naše čitatelje in jih prosimo, naj nam javijo, katera izmed teh treh številk jim najbolj ugaja. Izmed čitateljev, ki bodo glasovali za številko, ki bo prejela največ glasov, bo izžreban eden, ki bo prejel nagrado, in sicer:

«Album s slikami Julijske krajine iz časa narodno-osvobodilnih borb, z etnografskimi kartami, fotografijami naših kulturnih spomenikov, pisateljev itd. Ta album je bil priložen memorandumu Pokrajinskega narodno-osvobodilnega odbora za Slovensko Primorje in Trst za mirovno konferenco v Parizu leta 1946.

Stevilke «Primorskega dnevnika», ki pridejo v poštev za tekmovanje so:

Nedeljska številka z dne 2. t. m.

Današnja številka, posvečena «Tednu demokratičnega tiska», in številka posvečena 30. obletnici velike oktobrske revolucije, ki bo izšla v petek dne 7. t. m.

POHITITE!

20. t. m. bomo v «Primorskem dnevniku» objavili izide natečaja ter imena izžrebancev.

UREDNISTVO «PRIMORSKEGA DNEVNIKA»

ZLOČINSKA VOJNOHUJSKAŠKA PROPAGANDA MORA PRENEHATI

Izvleček iz govora sovjetskega delegata Višinskega na seji političnega komiteja generalne skupščine ZN

Tukaj je pred Austinom govoril tudi Ewatt. I Ewatt i Austin sta posvetila mnogo pozornosti svobodi tiska, posebno pa svobodi angloameriškega tiska. Ustaviti se moram pri tem vprašanju. Toda, predvsem nekaj dejanskih pripomb. Ewatt je primerjal sovjetski in ameriški tisk ter vsekakor poudarjal, da so bili njegovi argumenti prepričljivi. V resnici kakšne argumente je navedel Ewatt, da bi potrdil premoč ameriškega tiska? Ewatt je trdil, da je to, kar prinaša ameriški tisk, samo mišljenje posameznih oseb ali skupin, ne pa ameriške vlade. Glede na to, je rekel, je ameriški tisk svoboden tisk. Temu nasproti je postavil položaj v sovjetskem tisku ter ga seveda opisal v temnih barvah. Toda, kdo more verovati takšnim trditvam?

Toda mar Ewatt, ko trdi, ko

tako skače in se igra v zvezi s svobodo, recimo avstrijskega, ameriškega ali britanskega tiska — ali ni njemu n. pr. znana knjiga Moricea Ernesta, ki je izšla v Združenih državah Amerike pod naslovom «Osnovna svoboda»? Ta knjiga lahko služi kot odgovor Austinu, ki je v svojem govoru poudaril, da sta svoboda besede in svoboda tiska osnovni svobodi, t. j. ena od najvažnejših osnovnih svobod, in jaz se popolnoma strinjam s tem, da je to ena izmed osnovnih svobod. Toda v kakšnem položaju je ta osnovna svoboda v nekih državah, n. pr. v Združenih državah Amerike, če sodimo po zatrjevanju pisca knjige «Osnovna svoboda» Moricea Ernesta? V tej knjigi se navajajo številna dejstva, kako v Ameriki izginjajo listi, ki jih požirajo veliki časopisni trusti, ki direktno diktirajo vsem drugim listom njihovo linijo političnega zadržanja. Po podatkih za dobo n. pr. od 1909. do 1941. leta sta v ZDA izginila 602 lista, to je skoraj ena četrtina vseh listov. V tej knjigi se navajajo dejstva, ki dokazujejo, kako se srednja in mala mesta ZDA zaradi zmanjšanja števila listov postopoma ustvarjajo po zatrjevanju Ernesta v mesta z enim listom, n. pr. država Nevada. V tej državi je bilo leta 1910 86 odstotkov mest z nekaj listi, že leta 1939 pa ni imelo nobeno mesto te države niti po dva lista.

Tisk v ZDA je v rokah monopolov

Ewatt je navdušen nad tiskom v ZDA, Veliki Britaniji in Avstraliji ter trdi, da se na straneh tega tiska odkrito in svobodno brez cenzure proučujejo važni problemi. To je vsekakor lepo slišati, vprašanje pa je, ali to res odgovarja stvarnosti? Kakor lahko vidimo n. pr. iz podatkov o tisku v ZDA v Ernestovi knjigi, se tisk vedno bolj koncentrira v rokah močnih koncernov, trustov in monopolov, ki dajejo tem listom linijo izražanja svojega mišljenja.

V ZDA je bilo leta 1919 9 družb, ki so usmerjale 32 listov, v letu 1940 pa 56 družb, ki so kontrolirale 296 listov. V letu 1940 je 6 največjih družb kontroliralo skoraj eno tretjino skupnega števila listov, ki so bili v rokah časopisnih družb.

Ernest dodaja: «Koncentriranje ene tretjine listov v rokah šestih ljudi je zločinsko dejanje, v vsakem primeru pa povod za globoko vznemirjenje».

Ko gre za standardno izbiro idej, tedaj je zelo težko govoriti o osnovni svobodi. Zdi se mi, da ne bom napravil napake, ako opozorim na to, da so vplivni listi, kakor n. pr. «New York Times», «New York Herald Tribune» in «New York Sun» vsi povezani z bankami in zavarovalnimi družbami. Omenil bom samo banko «Garantie Trust Company of New York», zavarovalno družbo «Metropolitain Life Insurance Company» in banko «National City Bank of New York», ki se seveda zanimajo za to, da bo ta standardna izbira prav taka, da bo popolnoma odgovarjala interesom vodilnih krogov v Združenih državah Amerike.

Glejte prvi primer: Gre za rusko zaroto proti Ameriki, v kateri je Mehika služila kot baza za akcije, a Panamskemu prekopu je grozila nevarnost okupacije s strani njegovih sovražnikov». Gospodje — je rekel pomočnik zunanjega ministra ZDA gospod Olds novinarjem, ki jih je poklical k sebi (to se je zgodilo leta 1926), mnenja smo, da mora ameriški narod biti obveščen o vsem tem; nimamo dokazov, vendar smo moralno prepričani, da obstajajo med Mehiko in Moskvo stiki privrženosti, morda pa celo tudi pravo vzajemno razumevanje». To je bil razgovor z gospodom Oldsnom pred mnogimi leti o «ruski zaroti» proti Ameriki.

Glejte drugo dejstvo: «New York Times» je 1927. leta objavil senzacionalno vest o krvoprelitju na romunski meji. Nekaj dni pozneje je poslal Giuranti iz Moskve brzojavko, v kateri je razkrinkal lažniva poročila «New York Timesa».

Avstralski tisk izhaja pod strogo cenzuro monopolov

Vidite, taka je zadeva z obveščanjem javnega mnenja z raznimi slikarji in igralci iz različnih organov tiska, ki so v rokah monopolistov in kateri diktirajo vse svoje vesti stotinam in tisočem listov in obvezujejo s svojim dominantnim položajem vse te liste, da brez ugovora tiskajo čvekanje, ki ga redno objavljajo ti gospodje — njihovi gospodarji. Kaj naj pa povemo o avstralskem tisku, ki se bolj tiče Ewatta. Lahko se sklicujemo na drugo knjigo (kakor je znano, je včasih koristno brati knjige), ki je bila izdana leta 1944 v Sydneyu. Ta knjiga izpod peresa Mandera govori pod naslovom «Tisk — sovražnik družbe» o položaju avstralskega tiska. Navedeno je, da 6 velikih lastnikov v Avstraliji kontrolira liste z ogromno naklado 10 milijonov izvodov tedensko. Lastniki največjih listov — so direktorji in delničarji vrste industrijskih podjetij, bank, trustov, koncernov itd. Ewatt je protestiral proti cenzuri, vendar izhaja ves avstralski tisk pod strogo cenzuro monopolistov.

Dajem besedo Manderju, avtorju omenjene knjige. Poglejte, kaj piše: «Cenzura izdajateljev navadno črta vse, kar bi utegnilo diskreditirati močnega klienta, ki objavlja svoje reklame v njegovem listu».

Ewatt je obtožil sovjetski tisk — je nadaljeval Višinski, da ne piše o prijateljskem ravnanju drugih držav do ZSSR, še več, to je storil zelo kategorično in z nepravičnimi izrazi. Kaj pomeni ta Ewattova obtožba, zlasti pa z vprašanjem, ki ga mi sedaj proučujemo, vprašanje o ukrepih proti podpihovalcem vojne in proti propagandi nove vojne? Ta obtožba pomeni nič manj in nič več, kot da sovjetski tisk — in po Ewattovem mnenju se sovjetski tisk nahaja pod kontrolo sovjetske vlade — da torej sovjetska vlada ničesar ne pove našemu ljudstvu, sovjetskim ljudem njihovo prijateljsko ravnanje in vzbuja na ta način, ko skriva njihovo prijateljsko ravnanje in namene, v našem ljudstvu sovražno razpoloženje zoper te države.

Sovjetski tisk služi javni koristi

Gospod Ewatt je bil nezadovoljen zaradi karikature g. Eisenhowerja, ki jo je prinesel časopis «Literaturnaja Gazeta». Če pa bi g. Ewatt malo pazil in pogledal, kaj se dela recimo v New Yorku s karikaturami voditeljev sovjetske vlade, bi lahko vse te stene prelepil s temi karikaturami namesto tapet. Ewatt pozablja na pomembno okoliščino, da jo sovjetski tisk začel napadati tisk v drugih državah samo v odgovor na napade, ki so se že dolgo pred napadi sovjetskega tiska neprenehoma ponavljati proti voditeljem sovjetske države. Vsakdanji pojav je postal posebno v Ameriki, da predstavljajo Rusijo kot neke vrste strašnega belega medveda, ki trga na posamezne dele ves svet, naše voditelje pa predstavljajo na predrzen in prostaški način. To je postal tako navaden pojav, da se temu menda sploh nihče več ne čudi. Naše ljudstvo to zelo boli, *zato bomo na take vrste karikatur odgovarjali s svojimi karikaturami, na eno karikaturo z desetimi, na deset s stotino, na surovost z dvojno surovostjo, pri čemer se ne bomo ozirali ne na položaje ne na odlikovanja, ozirali se ne bomo na nekdanje zasluge, kakor se to tudi spodobi za pravo demokracijo.* Ewatt bo moral to razumeti. Naj ne bo nikar užaljen, če sovjetski tisk odgovarja z isto mero. Nikar naj ne bo užaljen zaradi karikatur.

Vidite, tako je to s svobodnim tiskom! Mi, *sovjetski ljudje smo za svoboden tisk, za pošten, za demokratičen tisk, ki opravlja svojo visoko in plemenito poslanstvo, da služi javni koristi, krepitvi miru, varnosti narodov in neusmiljenemu boju zoper propagando in netilce nove vojne. Mi smo za tak tisk in proti tistemu tisku, ki ne opravlja svoje visoke, plemenite in svete dolžnosti, javne in velike dolžnosti v korist svojemu narodu, v boju za resničen napredek, za srečo vseh miroljubnih držav in narodov.*

Tu je govoril zastopnik Turčije in se moram pomuditi z njegovim govorom. Sarper je poudaril, da so napadi zastopnika sovjetske delegacije na Turčijo krivični in nepravilni. Pri tem je trkal na moj čut za pravičnost. Na ustrezen način bom odgovoril na ta njegov apel, ne vem pa, ali bo gospod Sarper zadovoljen. Trdil je, da se v Turčiji nihče ne ukvarja s hujskanjem na vojno. Zato pa pravi, da oddaja moskovski radio vsak dan, in celo v turškem jeziku — kar je očitno nov zločin — ne poročila, v katerih graja turške družbene razmere, turško politiko itd. Ta govor sem pazljivo prebral. V prostem času se vsekakor lahko s tem tudi drugi zabavajo. Zato vam ga tu ne bom še enkrat bral. Prisiljen pa sem reči, da niti v enem tistih primerov, ki jih je navedel Sarper, ni ne sence hujskanja na vojno. Vse, kar je Sarper o tem in na podlagi teh primerov tu govoril, vse to so samo sklepi, ki nimajo nikake opore.

Sarper je med drugim rekel, da zavzema v tej propagandi posebno mesto zahteva, da se Turčiji vzame del njenega ozemlja, pri čemer je mislil na Kars Ardahan in se je zato skliceval na pismo dveh gruzinskih akademikov, ki ga je prinesel moskovski tisk. Ta dva akademika sta dokazovala, da so te pokrajine gruzinske že od nekdaj.

Vse to je dokazano tako prepričevalno, da svetujem gospodu Sarperu, naj še enkrat prebere to pismo rednih članov Gruzinske akademije znanosti Sanašija in Berdženšvila, ki sta v dovršenem akademskem slogu, opirajoč se na številne vere, dokazala, da je Turčija celo takrat, ko je zavzela te pokrajine, še vedno pustila njihova gruzinska imena.

Tu je listina z dne 27. avgusta 1942, ki se tudi tiče Papena. To je politično poročilo, v katerem poroča Papen Hitlerjevemu zunanjemu ministrstvu o izjavah, ki jih je dal novi turški predsednik vlade Saradžoglu o turških manjšinah in bodočnosti Rusije: «Danes sem napravil prvi obisk novemu predsedniku vlade g. Saradžoglu. Med razgovorom o položaju Turčije sem ga vprašal za njegovo mnenje o ruskem vprašanju. Predsednik vlade je odgovoril, da želi na to vprašanje odgovoriti kot Turek in kot predsednik vlade. Kot Turek si goreče želi uničenja Rusije. Uničenje Rusije je fuehrerjevo veliko delo, ki je mogoče samo enkrat v stoletju. To je ravno tako znani sen turškega naroda. Noben Turek in celo Jalčin ne, ki piše za Britance, ne more imeti drugačnega mnenja o tej stvari. Nemčija lahko reši rusko vprašanje samo v primeru, če se pobije najmanj polovica Rusov, ki žive v Rusiji, če se rusificirane pokrajine, naseljene z narodnostnimi manjšinami, iztrgajo ruskemu vplivu enkrat za vselej, in če se postavijo te pokrajine v svoj nekdanji položaj, pritegnejo k prostovoljnemu sodelovanju s silami osi in izgrade za sovražnike Slovanov. Kar se tiče uničenja znatnega dela ruskega človeškega potenciala, igrajo zavezniki na vso moč korektno svojo vlogo. Njemu ni znano, kaj je fuehrer sklenil glede bodoče strukture pokrajin, ki so naseljene z narodnostnimi manjšinami».

Gospod predsednik, dovolite mi, da vam izročim to knjigo v razglabljanje. Gospodje delegati, prosim vas, mislite na to, da smo to objavili pred letom dni, leta 1946. To so kopije avtentičnih listin hitlerjevskega zunanjega ministrstva, ki smo jih našli v Berlinu in o katerih pristnosti ni nobenega dvoma. To so «vestne sanje Turčije», gospod Sarper, da se uniči polovica ruskega človeškega potenciala, da se odtrgajo ozemlja, vštevši Kavkaz, in da se za Volgo ustanovi neka vrsta Bismarckove države pod fuehrerjevim protektoratom, ki bi po mnenju Saradžoglua lahko rešila vprašanje Rusov in Slovanov. Kako srečna priložnost, «ki se ponudi samo enkrat v stoletju!». Kako usodno napačen račun. Kaj boste sedaj rekli o teh listinah? In kako morete reči v teh okoliščinah, da vaši odnosi z SZ res niso najboljši, da pa bi bilo treba samo to, da moskovski radio preneha s svojo propagando v turškem jeziku in da bo vse v redu. Kaj pa bomo potem s temi vašimi starimi načrti? — V luči teh listin lahko razumemo, zakaj je Jalčin zahteval, da se mora SZ zasuti z atomskimi bombami, če ne privoli v neko vrsto nove mednarodne ureditve. Isti Jalčin je pisal, da se z Moskvo lahko govori samo v jeziku ultimata, in je zahteval, naj ves svet nastopi proti Rusiji. Poslanik Atej je pisal, da je prišel čas, ko morata Amerika in Vel. Britanija storiti odločujoč korak zoper SZ.

V takšnem položaju smo, ko imamo pred seboj celo vrsto problemov, v položaju, ki terja od nas, da vztrajamo pri tem, da preneha ta zločinska vojna propaganda.

Kipar Hribar pripravlja kip maršala Tita

Kulturna konvencija med Jugoslavijo in Madžarsko

V oktobru so podpisali zastopniki jugoslovanske in madžarske republike *konvencijo o kulturnem sodelovanju* v želji, «da bi prijateljski odnosi med narodi Jugoslavije in madžarskim narodom postali kar najbolj tesni in trajni na podlagi vzajemnega spoznavanja in izmenjave njihovega kulturnega bogastva, in v mnenju, da je najboljše sredstvo za dosego tega cilja poživitev, olajšanje in širjenje neposrednih stikov med državljani obeh držav na področju znanosti, književnosti, umetnosti in vseh drugih manifestacij kulturnega življenja». Ko so se madžarski gostje poslavljali, je predsednik vlade Dinnyes Lajos izjavil, «da so se madžarska vladna delegacija in voditelji narodov Jugoslavije sporazumeli, da bodo pričeli *pogajanja za sklenitev pogodbe o prijateljstvu in medsebojni pomoči*».

Nesporazume in trenja so ustvarjali tuji imperialisti

Kako se je zgodilo, da je prišlo do podpisa te konvencije in da so se razgovori zaključili z napovedjo o sklenitvi prijateljske pogodbe? Vsa zgodovina naših narodov je šla doslej čisto drugačno pot in je ločila madžarski narod od jugoslovanskih narodov. Že tisoč let in več živimo Slovani kot mejaši madžarskega naroda, a med nami v odločilnih trenutkih ni bilo prijateljskih odnošajev. In vendar se je od naselitve Madžarov do danes nudilo mnogo prilik, ko bi se mogli ustvariti med madžarskim in slovanskimi narodi pogoji za sožitje. Toda vse priložnosti so bile zamujene. Včasih so bili krivi vladajoči sloji med Slovani, včasih je bila krivda na madžarski strani — vedno pa so znali nesporazume in trenja izkoriščati tuji imperialisti, ki so nasprotstva stopnjevali, ustvarjali iz njih narodnostno mržnjo in šovinistično sovraštvo ter tako zasužnjevali Slovane in Madžare.

Prvi stiki med Slovani in Madžari niso bili niti malo prijateljski, saj so Madžari kot osvajalen in vojaško organiziran narod z oboroženo silo zasedli ozemlje, na katerem so živeli Slovani ali pa so ga smatrali za svojo lastnino. Tudi v srednjem veku, ko je vsemu prebivalstvu Balkana in Podonavja grozila turška nevarnost, ni prišlo do sodelovanja. V interesu nemške države, ki se je širila proti vzhodu, je bilo, da se obrobni narodi ne sprijaznijo, temveč da se sovražijo. Zato so Nemci na vzhodnih mejah sejali nemire in snovali spletke. Tako so laže zavladali nad narodi Podonavja. V borbi, ki jo je vodilo madžarsko plemstvo v novem veku proti avstrijskemu dvoru, so se sicer našli zavezniki v zrinjsko-frankopanski zaroti, toda v teh bojih ljudstvo ni imelo besede in ni šlo za njegove koristi. V letih 1848-49, ko je madžarski narod z orožjem branil zahteve marčne revolucije, so se vladajoči razredi med slovanskimi narodi postavili na stran avstrijske reakcije, kar je takoj ugotovil Marx. Jelačičeva hrvatska vojska in carjevi kozaki so zadali madžarski demokratični armadi odločilne udarce. Takrat je padel revolucionarni poet Petöffi, vodja madžarskih demokratov Košut pa je moral pobegniti iz domovine. V prvi svetovni vojni so se Madžari borili za Avstrijo, čeprav se večina madžarskega ljudstva ni menila za to državo in je ni marala braniti. Zlasti odločno je pokazal vsiljenost in nesmiselnost te vojne Ady, največji madžarski socialistični pesnik. Po vojni sta italijanski in nemški fašizem s pomočjo belih generalov, izdajalskih veleposestnikov in kapitalistov ustvarjala ugodna tla za novo vojno, v kateri naj bi na Bližnjem vzhodu sodelovala tudi Madžarska. Hitler in Mussolini sta z obljubami o reviziji trianonskih meja pognala Madžarsko v vojno z Jugoslavijo in Sovjetsko zvezo. Tudi v tej vojni ni nihče vprašal za mnenje madžarskega ljudstva.

Madžarska vodilna plast je v tuji službi vodila Slovanom sovražno politiko in ljudstvo pri njej ni odločalo. Na mejah je bila šovinistična in revizionistična propaganda najbolj besna, zlasti je bila znana zahteva «Nikoli in nikdar», ki so jo ponavljali v Prekmurju, v Vojvodini, na Slovaškem, v Zakarpatski Ukrajini in na Erdeljskem. Toda madžarsko ljudstvo se ni mnogo brigalo za te revizionistične izbruhe. Garalo je kot črna živina in tlačanilo veleposestnikom, grofom in industrijalcem v primitivnih razmerah. Stanje madžarskega kmeta je bilo le za spoznanje boljše kot po naselitvi. V njem ni bilo volje in želje, da bi se vojskoval s sosedi, si osvajal tujo zemljo, temveč je hotel postati na svoji zemlji svoj gospodar. In nekoč je madžarsko ljudstvo res živelo v znosnem razmerju s svojimi slovanskimi sosedi; takrat, ko je prevzemalo zapadno kulturo in ko so mu bili slovanski poljedelci učitelji.

Vpliv Slovanov

To dokazuje zlasti 700 do 800 madžarskih izposojenk iz slovanskih jezikov: iz srbohrvaščine in slovenščine, iz slovaščine in češčine. Da je nekoč živelo ljudstvo v plodnem sožitju s Slovani, pričajo tudi madžarske besede, ki so jih prevzeli v svoj besedni zaklad Slovaki, Srbi, Hrvatje in prekmurski Slovenci.

Po naselitvi v Potisju in Podonavju so Ogri sprejemali zapadno kulturo zlasti po posredovanju slovanskih ljudstev, s katerimi so prišli v dotik na svoji poti v novo domovino, in po posredovanju onih Slovanov, ki so jih našli na današnjem ogrskem ozemlju. Iz izposojenk spoznamo, kaj so sprejeli Ogri od Slovanov. Tu ne gre samo za izposojenke slovanskega etimološkega izvora, temveč dokazujejo slovansko posredovanje kulture prav tako besede, ki niso praslovanske, temveč so si jih Slovani izposodili že prej pri drugih narodih. V obroč zapadne kulture so Ogri stopili tudi s prevzemom krščanstva, zunanje podobe evropske družbe. Tudi pri tem so bili posredovalci Slovani.

Vse, kar je bilo slabega, moramo popravljati

Izvor besed mnogokaj dokazuje, vendar bi nas lahko sem pa tja zelo prevaril. Preveč važnosti ne moremo pripisovati besedam, a pri taki množici lahko ugotovimo: Slovani so posredovali madžarskemu ljudstvu sprejem evropske kulture. Če se Ogri ne bi pravočasno vključili v krog zapadnih narodov in če ne bi prenehali z roparskimi pohodi proti zapadu, bi navalila nanje germanska vojaška sila in jih uničila. Zato imajo svojo narodno ohranitev v precejšnji meri zahvaliti tudi Slovanom, ki so bili v 10. stoletju na procej visoki stopnji poljedelske kulture. Zlasti slovanski kmetje, kmetice in poljski delavci — sužnji in tlačani so v mnogočem postali učitelji vojaškim hordam, ki so se od dobe kralja Stefana začele baviti s poljedelstvom in živinorejo.

Naša razpravljanja zaključujemo z besedami maršala Tita, ki je spregovoril v zdravici po sklenitvi konvencije: «*In še smo drug poleg drugega že stoletja, če vemo, da bomo morali živeti kot sosedji stoletja in tisoče let, potem je od nas odvisno, da pričnemo vse, kar je bilo v preteklosti slabega, popravljati.* Narodi nove Jugoslavije se vesele, da madžarski narod, čeprav z velikimi težavami, vztrajno koraka v utrditvi ljudske demokracije. V naših državah se ustvarja nov duh, ustvarjajo se novi družbeni običaji, prav tako mora nastati nov duh v odnosih med nami, ki smo sosedje».

Franco Ascò: *Materinstvo*

O sodobni sovjetski književnosti

Književnik Konstantin Simonov se je nedavno mudil kot odposlanec sovjetske delegacije na drugem kongresu Ljudske fronte v Beogradu in je ob tej priliki dal naslednjo izjavo o sodobni sovjetski književnosti:

Pred letom dni so bile objavljene zgodovinske odločitve CK VKP/b/ z referatom A. Zdanova, ki je ostro obsodil delovanje Mihajla Zoščenka in Ane Ahmatove, češ da je dekadentsko. To je sprožilo mnogo debat o zelo važnih vprašanjih, ki stoje pred sovjetskimi pisatelji. Sovjetskim pisateljem, je rekel Simonov, je postalo popolnoma jasno, da se je oborožena vojna končala, da pa se nadaljuje ideološka vojna, in sicer na vseh mogočih popriščih.

V današnji sovjetski književnosti prevladuje še vedno vojna tematika. To pa ne pomeni, da sovjetski pisatelji zaostajajo za življenjem, kajti dela z vojno tematiko pomenijo obenem pogled v bodočnost. Pisatelji si prizadevajo, da bi osredotočili svojo pozornost na človeka, njegov značaj, trudijo se, da bi prikazali sovjetskega državljana v vsej njegovi veličini. Sovjetski ljudje so se vojskovali zato, da so se s požrtvovalnim izpolnjevanjem Stalinovih petletk v težkih razmerah naučili obvladati raznovrstne težave ter izpolnjevati naloge, ki jih je pred nje postavilo vodstvo države. Ta vera jih je navdajala v najtežjih trenutkih borbe pred Moskvo, v Stalingradu, v obleganem Leningradu.

V borbi za napredna načela obravnavajo sovjetski književniki tudi teme iz življenja izven domovinskih mej, to pa še s posebnim ozirom na dejstvo, da tuja propaganda trosi o Sovjetski zvezi po svetu velike laži. Proti takšnemu obrekovanju se mora sovjetski književnik aktivno boriti. Vloga ruske kritike pri razkrinkavanju sodobne meščanske umetnosti Amerike, Anglije in Francije je zelo pomenljiva. Borba z nazadnjaškimi književnostmi je zelo resna, saj njihova dela zastrupljajo dušo povprečnega človeka, ker mu jemljejo vero v bodočnost.

Kaj je sovjetski književnosti potrebno: realizem ali romantizem? Simonov se opredeljuje za romantizem, ki se naslanja na realnost. Napram svojemu delu se čutimo romantike, to je sovjetski pisatelj romantično gleda v bodočnost, kajti zanj je bodočnost prekrasna in se zavoljo tega bori zanjo. To bodočnost pa vidijo sovjetski književniki ne le v svoji domovini, ampak na vsem svetu, kjer je ostvarjen socializem.

Sovjetski književniki, je zaključil Simonov, se zavedajo težav, ki jih čakajo v njihovem delu, vendar verujejo, da bodo izvršili svoje naloge. Književnost se ne da ločiti od ljudstva in tudi ljudstvo se ne more ločiti od književnosti. Življenje sovjetske književnosti — to je življenje ljudstva.

«Jaz in jajce» ali tvornica literatov

Mr. Palmerju je nekega dne padlo na pamet, da je raznovrstnim pisanim svetlobnim reklamam na Broadwayu dodal sledeči napis: «Šola za pisatelje». In imel je srečo. V «New York Times Book Rewieru» je dal na vidno mesto oglas: «Ob prostem času se boste naučili pisati novele, romane, članke itd. in obogateli boste!». In ljudje vseh mogočih starosti, stare device, šolarji, naveličani učenja, so pohiteli k mister Palmerju, fabrikantu književnikov.

Evo nekaj učnih pravil, ki — kakor uči mr. Palmer — vodijo k lavorikam:

«Da lahko postaneš pisatelj, ni potrebna sposobnost. Dovolj je, naučiti se nekaj tehničnih izrazov in držati se sheme, ki jo tudi sam Palmer za nekaj sto dolarjev, seveda z obljubo, da jo boš držal v tajnosti.

H. V. Marshall iz Hollywooda zagotavlja, da je začel pisati, ko je imel sedemdeset let po Palmerjevi metodi in tako našel končno smisel svojega življenja».

Toda nekega dne je mr. Palmer opazil, da nima več monopola, kajti mnogo drugih fabrikantov literatov se je vrglo na njegovo genialno idejo kakor muhe na sladkor. Med prvimi so bili mr. Witeris in Anthorship-hez-Deak AD 27, California: «Prospekti zastonj — Izključni predstavniki!».

Danes je že več kot sto šol za pisatelje po raznih dvoranah Broadwaya, New Yorka in Los Angelesa, mnoge nove pa še ustanavljajo.

Mr. Witeris se je specializiral v fabriciranju pisateljev «šuntromanov», ki jih uči, da je treba pred začetkom knjige vedeti, ali bodo žrtev zaklali, zastrupili ali ustrelili... Avtor si mora najprej preskrbeti orožje za zločin in se potem zatopiti v duševnost zločina in si izbrati žrtev med sorodniki: n. pr. ženo in si neprestano ponavljati: hočem ubiti svojo ženo, hočem ubiti svojo ženo. Kako naj se ravnam, da bo zločin ostal nekaznovan?

S tem je uspeh knjige zajamčen, to zagotavlja mr. Witeris.

«Toda treba je najti založnika», bi vprašali mi Evropejci. No, v Ameriki tudi to ni posebna skrb. Izdajatelja vam najde Hugh C. Jarman iz Filadelfije, ki v neki pohvali Palmerjeve šole razlaga in zatrjuje, da odkar je končal študij književnikov, sploh ne more napisati toliko, kolikor bi lahko prodal.

Brez ozira na izjavo mr. Jarmana je resnica ta, da so lani severno ameriške založbe vrgle na trg nič manj kot 7500 romanov, kar brez dvoma predstavlja rekord.

Ameriški pisatelj se lahko čuti srečnega! Tudi ameriški čitatelj se lahko čuti srečnega. Ne mora namreč biti vsaj negotov pri izbiri knjig. Dovolj je, da gre v neki «book» klub, kjer dobi proti skromnemu plačilu na obroke nove knjige. Takšnih «bookclubov» je v Ameriki — pravijo — okrog 30, podružnic «Literaly Guild» in od njih je v glavnem odvisen uspeh tistih 7500 romanov na leto, na nekatere so tam tako ponosni.

V Ameriki na splošno lahko vsakdo piše, kar hoče. Nove pisatelje neprestano vzpodbujajo z natečaji, ki jih prirejajo izdajatelji in revije. V poslednjem času je tudi «My love» razpisala natečaj za roman. V razpisu je rečeno: «Udeleženci natečaja morajo biti mladi, lepi, zaljubljeni kakor na pr. Romeo in Julija in morajo dokazati, da se proti socialnim krivicam ni treba boriti, temveč jih je treba prenašati na filozofski način in z vso močjo svoje duše. Če bi se našel kak novi Shakespeare, ki bi napisal nekaj drugačnega, to je, da bi bilo treba človeško družbo popraviti, bi mu rokopis zavrnili. Če bi mu pa potem uspelo, da bi mu jo objavil kakšen drugi izdajatelj, bi jo «bookclub» seveda sprejel, toda čitateljem je ne bi priporočili.

V najnovejšem času so vrgli ameriški literati na trg veledelo: 1.200.000 izvodov v pol leta in nove izdaje se še vedno ponavljajo. Pisateljica se imenuje Betty Mac Donald, a naslov romana je «Jaz in jajce». Glavna junakinja romana je kokoš, ki pripoveduje svoj lastni življenjepis. Pravo pravcato globokoumno veledelo! Vsaj tako trdi 30 ravnateljev raznih ameriških «bookclubov», ki pripravljajoč svoje slovite pakete knjig nikdar ne pozabijo dodati knjigo ruskega emigranta Viktorja Kravčenka, ki nosi naslov: «Izbral sem svobodo», v kateri pripoveduje, zakaj je ostal v Ameriki.

Toda vsi — tako zatrjujejo ravnatelji «book» klubov — najrajši čitajo «Jaz in jajce».

A. DERRY

Copyright by ATI and Primorski Dnevnik

Berlin, v oktobru. Tudi na berlinskih hišah se ne vidijo le okna z razbitimi šipami, zamašenimi s papirjem in deskami. Tako so na primer izložbe trgovin na Kurfürsterdammu opremljena s prekrasnimi šipami. Če vprašate trgovca, kje jih je dobil, vam bo odgovoril s tipično berlinsko frazo: «Samo norec se obrne na nakazovalni urad».

V angleškem delu Kurfürsterdamma stane odlično kosilo 400 mark, seveda brez živilske nakaznice. Mesečna plača delavca pa znaša od 170 do 180 mark. Pa to ni važno!

V Berlinu namreč računajo drugače. Ameriška cigareta stane 6 mark, tako da stane dobro kosilo 60-70 cigaret, kar je poceni. Medtem ko je ves ostali del Berlina popolnoma razrušen, je Kurfürsterdamm delno pokonci. V tej ulici nimajo samo celih izložbenih oken, temveč je ostala tudi mirnost prebivalcev taka, kakršna je bila nekdaj. Ženske se v ogromni večini z neko izrazito naslado predajajo prostituciji, moški pa trgovini z mamili in belim blagom. Kakor po vsem Berlinu tako so tudi v tej mestni četrti na dnevnem redu racije angleške vojaške policije. Njen plen so v pretežni večini mladi ljudje, ki ne morejo dokazati svoje zaposlitve, in ženske na splošno, od katerih je vsaka tretja aretiranka okužena s spolno boleznijo.

Trgovci z mamili, belim blagom, črnoborzijanci in drugi se najbolj bojijo sovjetskih racij, to pa zato, ker se pri Angležih in Američanih z denarjem marsikaj doseže, pri Sovjetih pa denar prav nič ne zaleže.

Skoraj vsi Berlinčani, predvsem pa oni, ki so brezposelni, trgujejo tudi s tujo valuto. V ameriški in angleški coni stane dolar 200 mark, to je več kot znaša mesečna plača delavca. Vendar pa ni valuta najbolj cenjena, temveč cigareta, ki je najobičajnejše in najbolj praktično menjalno sredstvo. S cigaretami dobite vse: od blaga do živil, od knjig do žensk, predvsem žensk.

Tujec lahko dobi za 30 cigaret hotelsko poročno sobo za eno noč, 1 kg kruha, časopis, roman in žensko.

Naravno je, da Nemcu, posebno tistemu, ki se je vrnil iz koncentracijskih taborišč, kjer je nadzoroval pri prisilnem delu Poljake, Ruse, Francoze, Jugoslovane, Italijane in druge, delo ne diši. S črno borzo se živi mnogo bolje!

Načelnik berlinske policije Keschet, ki je bil v koncentracijskem taborišču v Buchenwaldu, mi je dejal: «Od stotih delavcev v tovarnah, jih pripada 17 nacistični stranki, 11 pa Hitlerjevi mladini. Od stotih črnoborzijancev, ki jih aretiramo pri racijah, jih pripada 48 nacistični stranki, 38 pa Hitlerjevi mladini. To je naravno povprečje...»

BETLEN OSKAR

Copyright by ATI - Primorski dnevnik

KRZNA

Popolna izbira za vsak okus. Navadne, srednje in dragocene kožuhovine. — Plačilo tudi na obroke.

KRZNARSTVO ZILIOTTO
Trst - ul. Trento 11 - tel. 29374

DEŽNI PLAŠČI
OBLEKE, HLAČE, PLAŠČI
V VELIKI IZBIRI PO NAJUGODNEJŠIH CENAH V
MAGAZZINI DEL CORSO
TRIESTE
CORSO 1 - PIAZZA DELLA BORSA (Galleria A. Protti)